

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
आ.व. २०७६/०७७

नेपाल सरकार
राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति
खुमलटार, ललितपुर, नेपाल

राष्ट्रपति चुरे-तराइ मधेश संरक्षण विकास समिति
बहालवाला पदाधिकारीहरु

वीरेन्द्र यादव
अध्यक्ष

राम दयाल यादव
सदस्य

विदुर भारती
सदस्य

दिपा प्रधान
सदस्य

नवराज काफ्ले
सदस्य सचिव

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
आ.व. २०७६/०७७

नेपाल सरकार

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति

खुमलटार, ललितपुर, नेपाल

President Chure-Terai Madhesh Conservation Development Board

Khumaltar, Lalaitpur, Nepal

www.chureboard.gov.np, email: info@chureboard.gov.np

फोन नं. : ०१-५५३१३११, ५५२६७७७, ५५३७३३०, फ्याक्स : ०१-५५३७५११

शीर्षक	: वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७६/७७	
प्रकाशक	: राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	
प्रकाशित प्रति	: ४००	
प्रमुख पुनरावलोकनकर्ता	: नवराज काफ्ले	सदस्य-सचिव
पुनरावलोकन सहयोगी	: शरद वावु पगेनी राजन रेग्मी	उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.)
तथ्यांक संकलन तथा प्रतिवेदन तयार	: शंकरकुमार गिरी कर्णबहादुर पाण्डे नवीन नाथ चालिसे विनायक मानन्धर	सहायक वन अधिकृत सहायक वन अधिकृत सहायक वन अधिकृत रेञ्जर
सहयोगी	: उद्व प्रसाद घिमिरे सुरेश खनाल	लेखा अधिकृत शाखा अधिकृत
तथ्यांक उपलब्ध गराउने	: भिमबहादुर कालिकोटे शिव कुमार पोखरेल रामहरि पन्थ अजय कार्की हरिवंश आचार्य प्रेमनाथ पौडेल मिलन ढुङ्गाना	उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.) भूगर्वविद् स. अनुसन्धान अधिकृत
मुद्रण	: सिग्मा जनरल अफसेट प्रेस, सानेपा, ललितपुर	
आवरण फोटो	: कमल दह, धरमपुर, सिराहा	

प्राक्कथन

चुरे प्राकृतिक र मानवीय कारणले संवेदनशील बनेको छ । सबै भन्दा पछि बनेको कान्छो पहाड कोमलो र सजिलै वर्षाको पानीले बगाउने र पहिरो जाने खालको छ । नेपालको हिमाल, महाभारत र चुरेवाट उत्पत्ति भएका १६४ ठूला, मझौला, साना नदी र खोल्सा-खोल्सीहरू चुरेको भूभाग हुँदै तराई-मधेश तर्फ बग्ने गर्दछन् । यी सबै नदीहरूको वहावको भार वहन गर्न सक्ने क्षमता चुरे जस्तो कच्चा भौगर्भिक वनोट भएको जमिनमा नहुनु स्वभाविकै छ । चुरे क्षेत्रमा भइरहेको वातावरणीय विनाश र सो को कारणले तराई-मधेशमा परेको नकारात्मक प्रभावलाई मध्यनजर गर्दै आ.व. २०६६/०६७ देखि नेपाल सरकारले राष्ट्रिय पहिलो प्राथमिकता प्राप्त (P1) आयोजनाको रूपमा तत्कालिन भू तथा जलाधार संरक्षण विभाग मार्फत चुरे संरक्षणको कार्यक्रमको थालनी गरेको पाइन्छ । यद्यपी राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना भएता पनि यसको कार्य क्षेत्र व्यापक भएको, चुरे प्रभावित क्षेत्रहरू झन झन विस्तारित हुने क्रम बढ्दै गएको र कार्यान्वयनमा रहेको कार्यक्रमले सोचे अनुरूपको लक्षित प्रगति हासिल गर्न नसकेको दृष्टान्तलाई ध्यान दिई चुरे क्षेत्रको संवेदनशीलतालाई विचार गर्दै नेपाल सरकारले ३७ जिल्लाको (बर्दघाट सुस्ता पूर्व नवलपरासी समेत) मा फैलिएको १२.७८ प्रतिशत चुरे भू-भागलाई सिमांकन सहित वातावरण संरक्षण क्षेत्र घोषणा गर्नुको साथै २०७१ अषाढ २ गते राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको गठन गरेको थियो ।

यस समितिको गठन पश्चातको यो छैटौँ वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका हो । राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिबाट आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा चुरे क्षेत्र र यसको प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने ३७ जिल्लाहरू मध्ये ३१ जिल्लाका ९५ स्थानीय तहहरूको ३० वटा नदी प्रणालीहरूमा संरक्षण एवम् व्यवस्थापनका कार्यहरू मूलतः केन्द्रित रहेको थियो । आ.व. २०७५/७६ अगाडी कार्यक्रमको प्रभावकारिता र कार्य अनुकूल क्षेत्रमा साझेदार निकायहरू साविकका वन विभाग, भू-तथा जलाधार संरक्षण विभाग, वनस्पति विभाग, कृषि विकास विभाग, पशु सेवा विभाग र सो अन्तर्गतका जिल्ला स्थित कार्यालयहरू, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभागका डिभिजन कार्यालयहरू मार्फत कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै सम्बन्धित कार्यालयहरूको क्षेत्रिय निर्देशनालयहरू मार्फत अनुगमन तथा कार्यक्रममा सहजीकरणमा सहयोग प्राप्त गरि कार्य सम्पन्न गरिएको थियो । गत आ.व.मा नदी प्रणाली क्षेत्र भित्र र बाहिर गरि ९५ स्थानीय तहहरूको ३० वटा नदी प्रणालीहरूमा चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यहरू गर्ने गरि नेपाल सरकारको मन्त्रिपरिषदको मिति २०७६/०४/०६ को निर्णयबाट आ.व. ०७६/७७ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए वमोजिम चुरे क्षेत्रलाई समेटने गरि ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाई मार्फत कार्यक्रम संचालन भएको थियो । यसै गरि बजेट साझेदार निकायको रूपमा गत आ.व.मा झैं यस आ.व.मा पनि स्थानीय सामुदायिक वन र स्थानीय उपभोक्ता समूहहरू संगको सहकार्यमा नेपाली सेनाले अति हैसियत विग्रेका चुरे पहाड क्षेत्रका सिरहा, सप्तरी, दांग र नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम) जिल्लाको क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान र हरियाली प्रवर्धनको कार्य सम्पन्न गरेको थियो ।

कार्यक्रमलाई प्रभावकारी, गुणात्मक, परिणाममुखी र पारदर्शी रूपमा कार्यान्वयन गर्न स्थानीय, जिल्ला स्तरीय, क्षेत्रिय, विभागीय र समिति स्तरको नियमित अनुगमन र मुल्यांकनको व्यवस्था गरिएको थियो । यद्यपी चुरे क्षेत्रको संवेदनशीलता र यसको व्यापकताको आगाडी कार्यक्रम संचालन भएको सम्पूर्ण क्षेत्रमा अनुगमन गर्न नसकिएता पनि समय र उपलब्ध श्रोत साधनले सम्भव भएसम्मका अधिकांश क्षेत्रहरूमा उपरोक्त निकायहरूबाट कुनै न कुनै रूपमा अनुगमनको व्यवस्था मिलाइएको थियो । समितिले आ.व. २०७६/७७

मा प्राप्त बजेटको आधारमा संचालित कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्दा हासिल गरेको कुल भौतिक र वित्तीय प्रगति क्रमशः ९९.९९ र ८४.६३ प्रतिशत रहेको थियो । स्थापनाको छैटौँ वर्षको यस प्रगतिलाई उपलब्धि मुलक नै मान्दै आगामी आ.व.मा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी संचालन र अनुगमनको माध्यमबाट शतप्रतिशत प्रगति हासिल गर्ने लक्ष्य यस समितिले राखेको छ । प्रस्तुत पुस्तकमा यस समितिबाट आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा संचालित कार्यक्रमहरूको बारेका विस्तृत तथ्यांकहरू समावेश गरि पेश गरिएका छन् ।

माननीय वन तथा वातावरण मन्त्रिज्यू र श्रीमान सचिवज्यूबाट समेत यस समितिको क्रियाकलाप र कार्यक्रम संचालनमा भएको प्रगति बारे विशेष चासो लिनु भई समय समयमा महत्वपूर्ण निर्देशन प्राप्त भइरहेको अवस्था छ । संसदको वातावरण समितिबाट पनि यस समितिको कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवस्था बारे छलफल तथा बैठकबाट जानकारी लिई समितिलाई आवश्यक र समयानुकूल निर्देशन प्राप्त भएको थियो । राष्ट्रिय योजना आयोगका माननीय सदस्य डा. कृष्णप्रसाद ओलीज्यूले यस समितिको काममा सफलता हासिल गर्न र देखा परेका समस्याहरू समाधानमा उल्लेखनीय सहयोग पुर्याउनु भएको थियो । यसै गरि अर्थमन्त्रालयबाट पनि समयानुकूल बजेट श्रोतको बांडफांड, कार्य संचालन मार्ग दर्शन लगायतका अन्य वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धि समय समयमा निर्देशन र सहयोग प्राप्त हुने गरेकोछ । राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समितिलाई विभिन्न निकायबाट प्राप्त हौसला र सहयोगको लागि हामी हार्दिक आभार तथा धन्यवाद व्यक्त गर्दछौ ।

सन्दर्भ सामग्रीहरूको अध्ययन तथा विश्लेषण, केन्द्र देखि स्थानीयस्तरसम्म परामर्श एवं सम्भव भएका क्षेत्रहरूमा स्थलगत अवलोकन र अध्ययन अनुसन्धानको आधारलाई समेत समेटि तयार पारिएको यो पुस्तिका केन्द्र, यस समितिका कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाई र जिल्ला स्थित विषयगत कार्यालयहरू र संरक्षण सम्बन्धि चासो राख्नु हुने सरोकारवालाहरूले उपलब्ध गराएको पृष्ठपोषण समेतलाई आधारमानी र प्राप्त तथ्य तथा विवरणलाई समायोजन गरि प्रकाशनको अन्तिम रूप दिइएको छ ।

समितिका कार्यक्रम र प्राप्त उपलब्धिहरू सम्बन्धमा जिज्ञासु सम्बन्धित सबै क्षेत्रका व्यक्तिहरू, जनसमुदायहरू, संघ संस्थाहरू, अनुसन्धानकर्ताहरू, शिक्षकहरू एवं विद्यार्थीहरूलाई प्रस्तुत तथ्यांकहरू उपयोगी हुने विश्वास गरिएको छ । पाठक वर्गबाट प्राप्त रचनात्मक सुझावहरूले आगामी दिनमा कार्यक्रमहरू तर्जुमा र कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारी बनाउने विश्वास यस समितिले लिएको छ । यो आर्थिक वर्षमा कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयन गर्ने कार्यमा संलग्न सम्पूर्ण स्थानीय समुदाय, जिल्ला, विभाग तथा मन्त्रालय र समितिका कर्मचारीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछौ ।

यस पुस्तिकामा समावेश गरिएका तथ्यांकहरू बजेट विवरण तथा परिदृश्यहरू यथासम्भव यथार्थपरक छन्, कहि कतै शब्द बिन्यास र भाषिक शुद्धता र चिन्तनको कमि हुन सक्दछ । अतः भाषिक शुद्धता तथा अन्य केही कमी कमजोरी हुन गएको भए सो समेत औल्याइ दिइ हाम्रो प्रयासलाई अझ सुधार गर्ने कार्यमा निरन्तर सहयोग गरि दिनु हुन सम्पूर्ण सुभेच्छुक तथा शुभचिन्तकहरूमा हामी अनुरोध गर्दछौ ।

अन्त्यमा, प्रस्तुत पुस्तिका प्रकाशन योग्य बनाउने कार्यमा प्राविधिक रूपले निरन्तर योगदान पुर्याउनु हुने नीति, योजना तथा अनुगमन शाखाका प्रमुख शरद वावु पगेनी, अधिकृत द्वय शंकर कुमार गिरी र कर्णबहादुर पाण्डे एवम् रेन्जर श्री विनायक मानन्धर लगायत सबै सहयोगी कर्मचारी मित्रहरूमा यो समिति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछ ।

२०७७, आश्विन

मन्तव्य

चुरे पर्वत हिमालय भू-खण्डको दक्षिणमा अवस्थित झन्डै करीब १.५ करोड वर्ष अगाडि नदीजन्य ढुंगा तथा बालुवा थुप्रिएर बनेको सबै भन्दा कान्छो पहाड हो । चुरे क्षेत्रको श्रृंखला भावर तराई मधेशको जलाधार हो । तराई मधेशमा बग्ने नदीहरूमा ढुंगा गिट्टि थुप्रिने र नदीको सतह माथि उठन गई प्रत्येक वर्ष चौडाई बढ्दै गएकोछ । प्राकृतिक रूपमै कमजोर चुरे पर्वतलाई मानवीय अवान्छित क्रियाकलापले गर्दा थप संवेदनशील बनाएको छ । वनको अनियन्त्रित कटानी र अतिक्रमण, अव्यवस्थित वसोवास, अवैज्ञानिक खेती प्रणाली, खुल्ला चरिचरण, आगलागी र नदीजन्य पदार्थको अत्यधिक उत्खनन्, विकास निर्माणको नाममा गरिने वाटोघाटो निर्माणले गर्दा पनि चुरेको संवेदनशीलता झनै बढेको छ ।

चौथो पन्चवर्षिय योजना देखि चौधौं योजना, वन विकास गुरुयोजना, राष्ट्रिय संरक्षण रणनीति, नेपाल वातावरणीय नीति तथा कार्ययोजना आदि दीर्घकालिन योजनाले चुरे पर्वतको संवेदनशीलताको संरक्षण र वातावरणीय सेवा एवं भूमिगत जलपुर्नभरण आदिमा पु-याउने योगदानलाई दृष्टिगत गर्दै चुरे संरक्षण कार्यक्रमको प्रभावकारितामा विशेष जोड दिएको पाईन्छ ।

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि चुरे संरक्षणको कार्यक्रम नेपाल सरकारले शुरु गरेको हो । त्यस अघि पनि चुरेका केहि खण्डमा स-साना संरक्षणमुखी कार्यक्रम संचालन नभएका होइनन् तर आर्थिक वर्ष ०६६/६७ देखि शुरु गरिएको कार्यक्रमले चुरे संरक्षणको बहुआयामिक तथा बहुपक्षीय चरित्रलाई दृष्टिगत गरेको देखिन्छ । अन्तर निकाय समन्वय गर्न सक्ने र स्वतन्त्र ढंगले नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने साँगठनिक संरचना नवनाईएका कारण संरक्षणका कार्यक्रमहरूको प्रभावकारितामा केहि कमी रहन गएको महशूस गरी नेपाल सरकारले २०७१ साल असार २ गते राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको गठन गरी आ.व. ०७१/७२ देखिनै राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा कार्यक्रम संचालन भई राखेको छ ।

चुरे प्रभावित क्षेत्रका जनताहरूको जीविकोपार्जन र आर्थिक क्रियाकलापमा टेवापु-याई चुरे क्षेत्रको समग्र व्यवस्थापन गर्न नेपाल सरकार (म.प.) को मिति ०७४/०२/०४ को निर्णयबाट “चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना” समेत स्वीकृत भई कार्यान्वयनको निरन्तरतामा छ ।

हामी समिति स्थापनाको छैटौं वर्ष र २० वर्षे गुरुयोजनाको पहिलो ४ वर्षको कार्यक्रम कार्यान्वयनको निरन्तरतामा छौं । तसर्थ, चुरे लक्षित कार्यक्रममा लगानी भएको वित्तिय अवस्थालाई मध्यनजर राखी संचालीत कार्यक्रमको प्रारम्भीक समिक्षा समेत अपरिहार्य भइसकेको छ । स्थायी संरचनाको अभाव, दक्ष जनशक्तिको अपर्याप्तता, सीमित साधन स्रोतका वावजुद सबै संरक्षणकर्मीहरूको सहयोग, समन्वय र सदाचार तथा समितिको दृढ इच्छा शक्तिका कारणले हालसम्मका उपलब्धीहरू अत्यन्त उत्साहप्रद देखिएका छन् ।

अन्त्यमा, यस प्रगति प्रतिवेदन आ.व. ०७६/७७ को कार्यक्रम कार्यान्वयन र वित्तिय खर्च वारे सम्बन्धित सरोकारवालाहरू र यसमा चासो राखे सबै संरक्षणकर्मीहरूमा जानकारी दिने गरी प्रकाशित गरिएको छ ।

चुरे संरक्षण जस्तो गहन जिम्मेवारी लिई यसको दायित्व बोध गर्नु हुने र कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रभावकारितालाई यसको गौरव मानि दिन रात क्रियाशिल हुनुहुने र हालै देखापरेको विश्वव्यापी महामारी COVID १९ का वावजूद पनि कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिनु हुने यस समितिका बोर्ड सदस्य मित्रहरू, सदस्य-सचिवज्यू, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईका कर्मचारी साथीहरू र विभिन्न क्षेत्रमा गई विभिन्न माध्यमबाट सूचना तथा जानकारी एवं तथ्यांकहरू एकिकृत गरी यो पुस्तिका तयार पार्नु हुने नीति तथा योजना शाखाका सम्पूर्ण कर्मचारीहरू र संरक्षणमा चासो राख्नु हुने सम्पूर्ण साझेदार तथा सरोकारवालाहरू सबैमा म स्वयं र समितिको तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद दिन चाहान्छु ।

वीरेन्द्र यादव
अध्यक्ष

आभार

नेपालमा चुरे अथवा सिवालिक भनेर चिनिने भौगोलिक क्षेत्र हिमालय पर्वत श्रृंखलाको महाभारत देखि दक्षिणी भागमा पूर्व-पश्चिम भई फैलिएर रहेको होचो र कमलो पहाड हो । यो पहाड करीब १.५ करोड वर्ष पहिले गेगर थुप्रिएर Main Frontal Thrust र Main Boundary Thrust (भौगर्भिक दरारहरू)को बीचमा बनेको भू-भाग नै चुरे क्षेत्र हो । चुरे क्षेत्र पूर्व इलाम देखि पश्चिम कन्चनपुरसम्म ३७ जिल्लामा (बर्दघाट सुस्ता पूर्व नवलपरासी समेत) फैलिएको छ ।

देशको कूल क्षेत्रफलको १२.७८ प्रतिशत भू-भागमा फैलिएर रहेको तराई र मधेशको ३७ जिल्लामा देशको कूल जनसंख्याको झन्डै ६० प्रतिशत जनता यस क्षेत्रमा बसोबास गर्दछन् । चुरे पहाड तथा भावर क्षेत्रको भौगोलिक अवस्थामा क्षयिकरण हुँदै गएकोले तराई मधेशमा थुप्रै वातावरणीय समस्याहरू देखा पर्दै जानुको साथै पानीका श्रोतहरू समेत सुक्दै गएका छन् । प्राय वर्षैपिच्छे आइरहने बाढीको प्रकोपले तराई मधेशका खेती योग्य जग्गामा बालुवा र पाँगो माटो थुपर्ने तथा गाउँ बस्तीहरू समेत कटान र डुवानले गर्दा प्रभावित हुने गरेका छन् । यसलाई समयमै रोक्न सकिएन भने चुरे क्षेत्रको परिस्थितिक्रिय प्रणाली थप कमजोर बन्न गई तराई मधेशको जनजीवन अझै संकटग्रस्त बन्न सक्छ । तसर्थ यो कुरालाई मध्यनजर राखी चुरे संरक्षण गर्नु पर्ने दायित्व बोध गरी चुरे संरक्षणको काम बहुआयामिक बहुपक्षीय र बहु सरोकारवालाहरूसंग सम्बन्धित विषय भएको नेपाल सरकारले समन्वयात्मक ढंगले संरक्षणका कार्यक्रम प्रभावकारी रूपले संचालन गर्न २०७१ साल असार २ गते विकास समिति ऐन २०१३ को दफा ३ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी “राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति (गठन) आदेश २०७१” जारी गरेको हो र तत्पश्चात आ.व. २०७१/७२ देखि राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा सालवसाली संचालनमा छ ।

राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा संचालित राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम हाल सातौं वर्षमा निरन्तर चलिरहेको छ । संरक्षणका हिसावले विगत ६ वर्ष त्यति लामो समय होइन । तथापी उपलब्ध साधन स्रोत र सीमित जनशक्तिका बावजुद पनि यस कार्यक्रमबाट भएका उपलब्धीहरूलाई साँच्चै मनन गर्ने पर्ने हुन्छ । आ.व. ०७५/७६ मा ९३ स्थानिय तहसंग साझेदारी गरी सफलतापूर्वक कार्यक्रम कार्यान्वयन गरेको इतिहास हामीसंग ताजै छ र हाल यस समिति अन्तरगतका ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट पहिलो ५ वर्षमा छनौट गरिएका ६४ नदी प्रणाली मध्ये आ.व. ०७६/७७ मा ३० वटा नदी प्रणालीमा आधारित संरक्षणका कार्यहरू भई रहेका छन् ।

नेपाल सरकारद्वारा विगत ६ वर्षमा राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रमकालागि विनियोजित रु. १० अर्ब २२ करोड ११ लाख ५४ हजार बजेटबाट ९ अर्ब २१ करोड १४ लाख ९९ हजार रुपैयाँ चुरे क्षेत्रको संरक्षण र चुरेको विनासबाट श्रृजित समस्या निवारण कार्यमा लगानी भएको छ । यसबाट नदी प्रणालीमा आधारित चुरेको उपल्लो तटिय र तल्लो तटियको रूपमा तराई मधेशमा क्षतिग्रस्त भूमिको पुनरुत्थान, तटबन्ध निर्माण, हरियाली प्रवर्धन, चुरे क्षेत्रका समुदायको कृषि प्रणालीमा सुधार एवं जिविकोपार्जन सम्बन्धी विभिन्न क्रियाकलाप संचालन भई रहेका छन् जसको फलस्वरूप चुरे-तराई मधेशको संरक्षण र दिगो व्यवस्थापन कार्यमा सकारात्मक प्रभाव परेको छ ।

तसर्थ आ.व. ०७६/७७ को स्वीकृत वार्षिक विकास कार्यक्रम अन्तरगत संचालित कृयाकलापको समष्टिगत झलक दिन र सम्बन्धित सरोकारवाला र साझेदार निकाय र संरक्षणमा चासो राख्ने सबैका निमित्त उपयोगी हुने हिसावले यो “वार्षिक प्रगति पुस्तिका” प्रकाशन गरिएको हो ।

अन्त्यमा विश्वव्यापी महामारी COVID १९ को नकारात्मक प्रभावका बावजुद यस समिति र समितिका कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट भएको अथक प्रयास स्वरूप यस आ.व.को भौतिक तथा वित्तिय प्रगतिको अवस्था अत्यन्त उत्साहप्रद छ । तथ्यांक संकलन र लेखन गरी पुस्तिका तयार गर्ने यस समितिका कर्मचारीहरू शंकर कुमार गिरी, कर्णबहादुर पाण्डे र विनायक मानन्धर तथा पुनरावलोकन कार्यमा सहयोग गर्नु हुने शरद वावु पगेनी लगायत सबै सहकर्मी कर्मचारीहरूमा आभार प्रकट गर्दछु ।

नवराज काफ्ले
सदस्य सचिव

विषय सूची

खण्ड-१.....	१
आयोजनाको परिचय.....	१
१.१ पृष्ठभूमि.....	१
१.२ आयोजनाको लक्ष्य:.....	२
१.३ उद्देश्यहरू.....	३
१.४ संगठनात्मक स्वरूप तथा व्यवस्था.....	३
१.५ कार्य क्षेत्र.....	४
१.६ समितिका जिम्मेवारीहरू.....	७
१.७ आयोजना अवधि :.....	७
१.८ आयोजनाको लागत:.....	८
१.९ बजेटको श्रोत:.....	८
१.१० आयोजनाका मुख्य मुख्य कार्यहरू :.....	८
१.११ आयोजनाको समग्र प्रगति :.....	११
१.१२ आयोजना कार्यन्वयनमा देखापरेका समस्याहरू.....	११
१.१३ समस्या समाधानका उपाय तथा प्रयासहरू.....	११
१.१४ भावी कार्यदिशा.....	१२
खण्ड-२.....	१४
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७६/७७.....	१४
२.१ पृष्ठभूमि.....	१४
२.२ कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन निकायहरू.....	१४
२.३ आ.व. २०७६/७७ मा कार्यक्रम संचालन भएका नदी प्रणालीहरू.....	१५
२.४ नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति.....	२३
२.५ वार्षिक कार्यक्रम अनुसार सम्पन्न भएका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरू.....	२३
क) गल्छी, पहिरो/ खहरे रोकथाम.....	२३
ख) नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य.....	२४
ग) पर्याप्यटन क्षेत्र प्रवर्धन.....	२४
घ) ताल तलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन.....	२४
ङ) हरित पेटी निर्माण.....	२४
च) क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान.....	२५
छ) राष्ट्रिय वृक्षरोपण अभियान.....	२५
ज) भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग (चुरे तथा भावरक्षेत्रमा).....	२५
झ) जैविक वातावरणीय एवम् भू स्खलनको हिसावले अति संवेदनशील रहेका वन क्षेत्र (Hot Spot) को तारवार सहित पुनरोत्पादन संरक्षण.....	२६
ञ) रेन वाटर/रन अफ हार्वेस्टिंग ड्याम.....	२६
ट) कृषि वन प्रणालीको प्रवर्धन.....	२६

ठ)	चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित विषयमा अनुसन्धान	२६
ड)	चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यको लागि स्नातक तहको विद्यार्थीलाई इन्टर्नशीप सहयोग	२८
ढ)	चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसंग संबन्धित शोध पत्रको निम्ती सहयोग	२८
ण)	चुरे क्षेत्रमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन (Case Study)	२८
त)	भावर क्षेत्रमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन (Case Study)	२८
थ)	तारबार सहित वृक्षरोपण	२८
द)	भिरालो जग्गामा बहुवर्षीय (फलफूल) खेती	२९
ध)	केन्द्र स्तरीय समन्वय बैठकहरु	२९
न)	नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत श्रोत व्यवस्थापन पन्चवर्षीय योजना तर्जुमा	२९
प)	सामाजिक परिचालन सम्बन्धि अभिमुखीकरण तालिम	२९
फ)	केन्द्र स्तरीय प्रगति समिक्षा गोष्ठी	३०
ब)	चुरे दिवस	३०
भ)	प्रचार-प्रसार	३०
२.६	निर्देशिका तथा कार्यविधि तयारी	३१
२.७	अनुगमन तथा पृष्ठपोषण	३१
२.८	कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायलाई टेवा तथा सहयोग	३१
२.९	नवीनतम कार्यक्रमहरु	३१
२.१०	समितिको प्रशासनिक तथा व्यवस्थापकीय कामको प्रगति	३२
२.११	बेरुजु फल्ल्यौट	३३
२.१२	रोजगारी श्रृजना	३३
२.१३	कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरु	३३
सन्दर्भ सामाग्रीहरु :		३४
अनुसूची १		३५
आ.व. २०७६/७७ को कार्यक्रम तथा प्रगतिको अवस्था		३५
अनुसूची २		५०
समितिको हालसम्मको मुख्य मुख्य उपलब्धीहरु		५०
अनुसूची ३		५२
समिति र कार्यान्वयन निकायहरुको एकमुष्ट निकाशा, खर्च र प्रगतिको अवस्था		५२
अनुसूची ४		५३
आ.व. २०७१/७२ देखि २०७६/७७ सम्मको वित्तीय प्रगति		५३
अनुसूची ५		५६
राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरु		५६
कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरुमा कार्यरत कर्मचारीहरु		५८
आ.व. २०७६/७७ मा सम्पन्न क्रियाकलापका झलकहरु		६२

आयोजनाको परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

चुरे पर्वत हिमालय भूखण्डको दक्षिणमा अवस्थित झण्डै १ करोड ५० लाख वर्ष अगाडी नदीजन्य, ढुङ्गा तथा वालुवा थुप्रिएर बनेको सवै भन्दा कान्छो पहाड हो । पश्चिममा पाकिस्तानको इन्दुस नदीवाट शुरु भइ पूर्वमा भारतको ब्रह्मपुत्र नदीसम्म फैलिएको यो पर्वतको लम्बाई २४०० कि.मि. रहेको छ । नेपालको महाभारत र तराइ-मधेशको बीचमा अवस्थित समुद्र सतहदेखि १२० मिटर (सप्तरी जिल्लाको साविक ठेलिया गा.वि.स.-९ बरालगाउँ नजिक) देखि १९७२ मिटर (कैलाली जिल्लाको साविक सहजपुर गा.वि.स.मा पर्ने भासुको पहाड) सम्मको उचाइमा रहेको चुरे पर्वत अपवादबाहेक ठाउँअनुसार १५-२० कि.मि.सम्मको चौडाइमा पश्चिम महाकाली देखि पूर्व मेचीसम्म झन्डै ८०० किलो मिटर लम्बाईमा फैलिएको छ । झापाको साविक शान्तिनगर गा.वि.स. र इलामको साविक इरुटार गा.वि.स.को सिमानामा टिमाइ खोलाको खोंचमा यसको चौडाई ३५० मिटरभन्दा पनि कम देखिन्छ । महाभारत पर्वत श्रृङ्खलाबाट बग्दै आउने तथा चुरे क्षेत्रवाटै उत्पत्ती भएका नदी प्रणालीवाट निर्माण भएका सुर्खेत, दाङ-देउखुरी, चितवन र त्रियुगा (उदयपुर) उपत्यकाहरु चुरे भू-भागका अङ्गहरु हुन । नेपालको चुरे भूखण्डले देशको झण्डै १३ प्रतिशत क्षेत्रफल ओगटेको छ । चुरे र भित्री मधेशमा ३६ लाख जनसंख्या वसोवास गर्ने गर्दछन् जुन नेपालको कूल जनसंख्याको १४ प्रतिशत रहेको छ । चुरे क्षेत्र पूर्व इलाम देखि पश्चिम कन्चनपुरसम्म ३७ जिल्लामा फैलिएकोछ ।

चुरे प्राकृतिक र मानवीय कारणले संवेदनशिल बनेको छ । यो क्षेत्र सवै भन्दा पछि बनेको कान्छो कमलो पहाड भएको र वर्षाको पानीले सजिलै बगाउने र पहिरो जाने खालको छ । नेपालको हिमाल, महाभारत र चुरेवाट उत्पत्ती भएका १६४ ठूला, मझौला, साना नदी र खोल्सा-खोल्सीहरु चुरेको भू-भाग हुदै तराई-मधेश तर्फ बग्ने गर्छन । यी सवै नदीहरुको वहावको भार वहन गर्न सक्ने क्षमता चुरे जस्तो कच्चा भौगर्भिक वनौट भएको जमिनमा नहुनु स्वाभाविकै छ । वर्षाको पानीलाई रोकेर जमीन मुनी सहज रुपमा शोष्न सक्ने क्षमता चुरे पर्वतमा प्रयाप्त छैन । उल्लेखित कारणहरुले गर्दा प्राकृतिक रुपमै चुरे पहाडमा पहिरो जाने, माटो बग्ने र वर्षातमा दक्षिण तर्फ तराई-मधेशमा बाढी आउने गरेको पाइन्छ । प्राकृतिक रुपमै कमजोर चुरे पर्वतमा मानवीय क्रियाकलापले गर्दा थप संवेदनशिलता बढाएको छ । वनको अनियन्त्रित कटानी र अतिक्रमण, अव्यवस्थित वसोवास र अवैज्ञानिक कृषि प्रणाली, वस्तुभाउको खुला चरिचरण, डढेलो, नदीजन्य पदार्थ (ढुङ्गा, वालुवा आदि) को अत्यधिक उत्खनन्, जथाभावी वाटोघाटो र विकास निर्माणले गर्दा चुरे पर्वतको संवेदनशिलता झनै बढेको छ ।

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

चौथो पञ्चवर्षीय योजना देखि चौधौ योजना, वन विकास गुरुयोजना, राष्ट्रिय संरक्षण रणनीति, नेपाल वातावरणीय नीति तथा कार्ययोजना, दीर्घकालिन कृषि योजनाले चुरेक्षेत्रको संवदनशीलताको संरक्षण र वातावरणीय सेवा एवं भूमिगत जलपुनरभरण आदिमा पुर्याउने योगदानलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यक्रम कार्यान्वयनमा विशेष जोड दिएको पाइन्छ ।

चुरे लक्षित चुरे संरक्षण कार्यक्रम आ.व. २०६६/६७ देखि शुरुवात भएको पाईन्छ तथापी चुरेका समस्या वा विकासका सवालहरू बहुसरोकावालाहरूसंग सम्बन्धित रहेको र सबै विषयगत र सबै सरोकारवालाहरूसंगको समन्वय र सहकार्य आवश्यक देखिएकाले एकीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन नीति जरूरी देखियो । यसलाई महसुस गरी बहुसरोकारवाला पक्षहरू (Multidisciplinary Team) रहने संरचना सहित नेपाल सरकारले २०७१ आषाढ २ गते चुरे क्षेत्रलाई वातावरणीय संरक्षण क्षेत्र घोषणा गरी राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति गठन भएको र आ.व. २०७१/७२ देखि राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा कार्यक्रम संचालन हुँदै आएको छ । नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०७४/०२/०४ को निर्णयबाट चुरे क्षेत्रको समग्र व्यवस्थापन गर्न चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना स्विकृत भई कार्यान्वयनमा रहेको अवस्था छ । आ.व. २०७४/७५ सम्म राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण समितिबाट संचालन गरिने कार्यक्रमहरू साविकका साझेदार निकायका विभिन्न विषयगत कार्यालयहरूबाट गरिएको थियो भने आ.व. २०७५/७६ मा सम्बन्धित स्थानीय तहहरू र प्रदेशका उद्योग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय समेतबाट कार्यान्वयन गरिएको थियो । आ.व. २०७६/७७ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट बक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम चुरे क्षेत्रलाई समेट्ने गरि ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत कार्य संचालन हुने गरि नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७६/०४/०६ को निर्णयबाट यस समिति अन्तर्गत ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईको लागि अस्थायी दरबन्दी सहितको नयाँ संगठन संरचना स्वीकृति पश्चात गत आ.व. २०७६/७७ देखि नै उल्लेखित कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट नदी प्रणालीले निर्दिष्ट गरेको क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भइ रहेको छ ।

चुरे पर्वतसंगै दक्षिणमा जोडिएका भावर, तराई तथा मधेश भू-भाग र यो भू-खण्डमा आश्रित झण्डै ६० प्रतिशत नेपालको जनसंख्यालाई चुरे पर्वतले विभिन्न वातावरणीय सेवाहरू प्रदान गर्दछ । चुरे पहाड भावर, तराई र मधेशको अभिन्न जलाधार हो । चुरे तराई-मधेशको एकिकृत र समग्र व्यवस्थापनमा नीतिगत, कानूनी, संस्थागत, कार्यक्रमगत, स्रोतजन्य र व्यवस्थापकीय मुद्दाहरू रहेका छन् । “चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई” भन्ने चुरे समिति स्थापनाकालको मूलनारालाई सार्थकता दिन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे बमोजिमको आर्थिक स्रोत र मजबूत संगठनको भरपर्दो व्यवस्था हुने हो भने माथि उल्लेख गरिए झै चुरे संरक्षणको गहन दायित्व व्यहोरी राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको उत्कृष्ट लहरमा राख्न सकिने हुन्छ ।

१.२ आयोजनाको लक्ष्य:

चुरे क्षेत्रको प्राकृतिक स्रोत संरक्षण, दिगो व्यवस्थापन, पारिस्थितिकीय सेवाको सम्बर्धनद्वारा गरिबी न्युनिकरण एवम् समृद्ध नेपालको राष्ट्रिय लक्ष्यमा टेवा पुर्याउने ।

१.३ उद्देश्यहरू

१. चुरे विनासलाई नियन्त्रण र यसबाट तल्लो तटिय क्षेत्रमा परिरहेको नकारात्मक असर र जोखिमलाई न्युनिकरण गर्न अति सम्बेदनशील नदी प्रणालीहरूमा भू-तथा जलाधार संरक्षण, नदी नियन्त्रण, वन तथा जैविक विविधताको संरक्षण तथा विकास को साथै स्थानीय जनताहरूको जिविकोपार्जनको लागि सघन रूपमा कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने,
२. पानीको मुहानको संरक्षण गर्ने र भूमिगत जलस्तरमा सुधार ल्याउने,
३. वन अतिक्रमण नियन्त्रण र यस्को व्यवस्थापन गरी वन क्षेत्र पुनर्स्थापना गर्ने,
४. वाढी, पैहो, नदी कटानको नियन्त्रण र पानीको श्रोत संरक्षण गरी कृषि उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने,
५. नदी उकास जमीनमा हरियाली प्रवर्धनको लागि कृषि वन र जडीबुटीको खेती गरी स्थानीयहरूको जिविकोपार्जनमा टेवा पुऱ्याउने,
६. चुरेको वन माथिको चाप घटाउन वैकल्पिक उर्जाका श्रोतहरू वढाउने,
७. ढुंगा गिट्टी उत्खनन, चरिचरन, आगलागी र वसाई सराईको प्रभावको अध्ययन र यस्ता प्रभाव न्युनिकरणको लागि सुझाव सहितको प्रतिवेदन तयार गर्ने,
८. चुरे क्षेत्रको समग्रमा संरक्षण र दिगो विकासको लागि २० वर्षे गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे बमोजिम प्रभावकारी रूपमा कार्यक्रम संचालन गर्ने, चुरे संरक्षणसंग सम्बन्धित निर्देशिका तथा कार्यविधि पुनरावलोकन गर्ने,
९. विभिन्न स्तरमा संचालित कार्यक्रमहरूको सार्वजनिक परिक्षण, प्रगति समिक्षा र संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने परिपाटीको विकास गरी कार्यक्रमहरूको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने,
१०. चुरे संरक्षणको महत्वबारे जनचेतना अभिवृद्धि तथा चुरे क्षेत्रको संरक्षण र विकासमा लागेका सरोकारवाला निकायहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,

१.४ संगठनात्मक स्वरूप तथा व्यवस्था

परिवर्तित व्यवस्थालाई अंगिकार गर्दै वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा रहेको राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको सांगठनिक संरचनामा परिवर्तन भएको छ । अहिले केन्द्रमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको कार्यालय र कार्यान्वयन तहमा ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू संचालनमा रहेका छन् । केन्द्रमा समितिको नेतृत्वमा प्रशासकीय प्रमुखका रूपमा सह-सचिव, ५ वटा शाखाहरू रहेका छन् भने ५ वटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूको नेतृत्वमा उप-सचिव (प्रा) रहने व्यवस्था छ । समितिको केन्द्र तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईमा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण अनुसूची ५ मा दिइएको छ ।

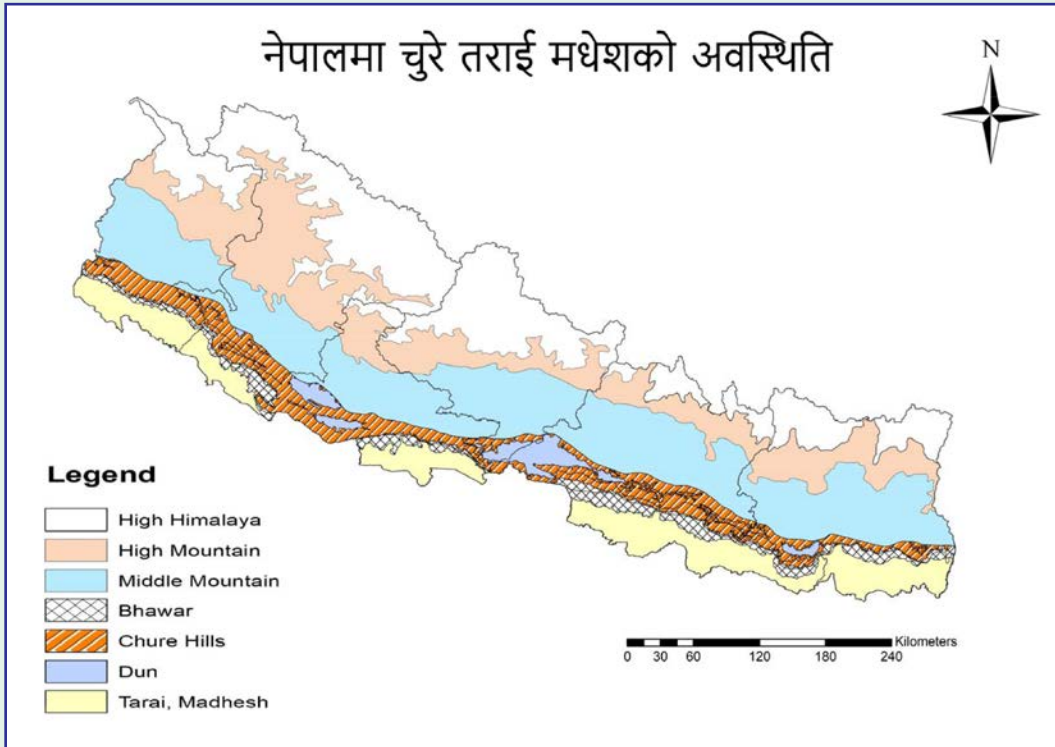
१.५ कार्य क्षेत्र

नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद्) को मिति २०७१/०३/०२ को निर्णय अनुसार वातावरण संरक्षण क्षेत्र कायम गरिएको क्षेत्र (साविकको ३६ जिल्ला र ४३० स्थानीय निकाय) को हालको अवस्था यस प्रकार रहेकोछ ।

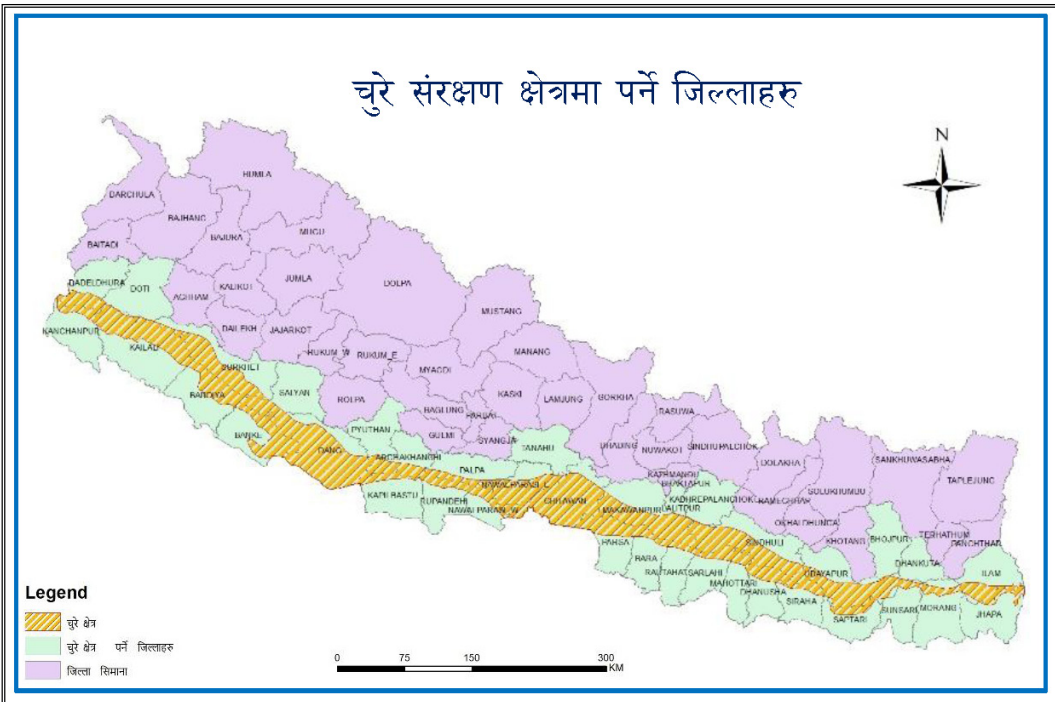
क्र.सं.	जिल्ला	गा.पा.	न.पा.	उ.म.न.पा.	म.न.पा.	क्षेत्रफल (हे.)
	प्रदेश-१					
१	इलाम	६	४			३८९८२.१०
२	झापा	७	८			१९१२५.००
३	मोरंग	८	८	१	१	१८६६६.१०
४	सुनसरी	६	४	२		१०३६४.००
५	धनकुटा	३	३			५६१.००
६	भोजपुर	७	२			६३.००
७	उदयपुर	४	४			१२६८६०.००
	जम्मा	४१	३३	३	१	२१४६२१.२०
	प्रदेश-२					
८	सप्तरी	१०	८			२३६०४.००
९	सिरहा	१०	७			२१०४५.००
१०	धनुषा	११	६	१		३४०५७.००
११	महोत्तरी	४	११			१६२८८.००
१२	सर्लाही	१०	११			२३४९३.००
१३	रौतहट	१५	३			९९७७.४०
१४	बारा	७	५	२		२०५२६.५०
१५	पर्सा	११	३		१	५७३२४.३०
	जम्मा	७८	५४	३	१	२०६३१५.२०
	प्रदेश-३					
१६	सिन्धुली	२	७			१४३४९७.००
१७	काभ्रे	८	५			७४५.४०
१८	ललितपुर	३	२		१	५९१.००
१९	मकवानपुर	८	१	१		१४०२९७.१०
२०	चितवन	१	५		१	१८८८५८.००
	जम्मा	२२	२०	१	२	४७३९८८.५०

क्र.सं.	जिल्ला	गा.पा.	न.पा.	उ.म.न.पा.	म.न.पा.	क्षेत्रफल (हे.)
	प्रदेश-४					
२१	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	४	४			१९५००.००
२२	तनहुँ	६	४			५६२.२०
		१०	८			२००६२.२०
	प्रदेश-५					
२३	पाल्पा	८	२			२५०९८.४०
२४	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम)	४	३			१०३६३९.००
२५	रुपन्देही	१०	५	१		२३५०५.३०
२६	कपिलवस्तु	४	६			२२३८६.३०
२७	अर्घाखाँची	३	३			४६६१६.४०
२८	प्युठान	७	२			३०५२.००
२९	दाङ्ग	७	१	२		२४८१४१.००
३०	बाँके	६	१	१		८०८७२.००
३१	बर्दिया	२	६			७०१३२.००
	जम्मा	५१	२९	४		६२३४४२.४०
	प्रदेश-६					
३२	सल्यान	७	३			३२६४९.००
३३	सुर्खेत	४	५			११४६४०.००
	जम्मा	११	८			१४७२८९.००
	प्रदेश-७					
३४	डोटी	७	२			३७८९.००
३५	कैलाली	६	६	१		१४४९५०.००
३६	कञ्चनपुर	२	७			२३३०८.४०
३७	डडेल्धुरा	२	५			३८४९०.००
	जम्मा	१७	२०	१		२१०५३७.४०
	कुल जम्मा	२३०	१७२	१२	४	१८९६२५५.९०

नेपालमा चुरे तराई मधेशको अवस्थिति

चुरे संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने जिल्लाहरू

समितिको गठन आदेश तथा चुरे-तराई मधेस संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ बमोजिम राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको कार्यक्षेत्र रहेको चुरे क्षेत्रको अन्य विवरण निम्नानुसार रहेको छः

- क्षेत्रफल तथा जनसंख्या
 - ❖ चुरे वातावरण संरक्षण क्षेत्र :- १८९६२५५.९० हेक्टर, जनसंख्या-३६,८६,०५६ (सिमाना क्षेत्रहरूमा आंशिक क्षेत्र परेतापनि गाउँपालिकाको वडाको पुरै जनसंख्या लिएको)
 - ❖ समितिको कार्य क्षेत्र (चुरे संरक्षण क्षेत्र, भावर, तराई-मधेश) जनसंख्या:-१,४४,७४,७०५
- निकुन्ज तथा आरक्षको संख्या तथा क्षेत्रफल : संख्या -६, क्षेत्रफल -३४२९ बर्ग कि.मि.
- कूल नदी/जलाधार प्रणालीको संख्या: १६४

१.६ समितिका जिम्मेवारीहरू

समितिको गठन आदेशमा तोकिए बमोजिम समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार रहेको छः

- (क) चुरे क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक नीति तथा रणनीति तर्जुमा गर्ने,
- (ख) चुरे क्षेत्र र चुरे क्षेत्रको उपल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्र बीचको सम्बन्ध स्थापित हुने गरी व्यवस्थापन कार्ययोजना बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- (ग) चुरे क्षेत्रका जोखिमयुक्त र अति संवेदनशील क्षेत्रहरू पहिचान गरी संरक्षणका योजनाहरू बनाउने र सोको कार्यान्वयन गर्ने गराउने,
- (घ) चुरे क्षेत्रको प्राकृतिक स्रोत र साधनलाई कम क्षति पुग्ने गरी विकास योजना सञ्चालन गर्न त्यस्ता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने निकायसंग समन्वय गर्ने,
- (ङ) चुरे क्षेत्रको संरक्षणका लागि स्थानीय समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, गराउने तथा तिनको सहयोग परिचालन गर्ने गराउने,
- (च) चुरे क्षेत्रको संरक्षण गर्न आवश्यक पर्ने प्राविधिक तथा वित्तीय स्रोत जुटाउने,
- (छ) समितिले स्वीकृत गरेका योजना र कार्यक्रमको कार्यान्वयन पक्षको तोकिए बमोजिम अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने,
- (ज) समितिका नीति र योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन गर्दा सम्बन्धित निकाय र संघ-संस्थाहरूसँग आवश्यक समन्वय कायम गर्ने,
- (झ) नेपाल सरकारले तोकेका अन्य कार्य गर्ने ।

१.७ आयोजना अवधि :

शुरु अवधि: आ.व. २०७१/७२ (आ.व. २०७१/७२ देखि सालवसाली कार्यक्रमको रूपमा शुरु भएको), संशोधित कार्यतालिका (२० वर्ष अवधिको चुरे-तराई मधेस संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना,

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

२०७४) बमोजिम: आ.व. २०७४/७५ देखि आ.व. २०९३/९४सम्म सालवसाली कार्यक्रमको रूपमा रहने ।

१.८ आयोजनाको लागत:

शुरु लागत अनुमान (आ.व. २०७१/७२ देखि आ.व. २०७३/७४सम्म सालवसाली रूपमा ३ आ.व.मा विनियोजन भएको) रु. ५०७.५९९५ करोड,

संशोधित अनुमान (२० वर्ष अवधिको चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ बमोजिम) आ.व. २०७४/७५ देखि आ.व. २०९३/९४ सम्मको लागि प्रस्तावित २०७२ सालको मूल्यमा रु. २४९७०.१९६ करोड,

यस कार्यक्रमको लागि आ.व. २०७६/०७७ मा जम्मा रु. १६७.१८८७ करोड बजेट विनियोजित भएको,

१.९ बजेटको श्रोत:

यस आयोजनाका लागि आवश्यक सबै रकम नेपाल सरकारको श्रोतबाट व्यहोर्ने गरी कार्यान्वयन शुरु भएकोमा आ.व. २०७५/७६ मा रु. ८.५४७५ करोड र आ.व. २०७६/०७७ मा रु. ६०.५५ करोड आइडीए तर्फको बैदेशिक श्रोतको रकम रहेकोमा आ.व. २०७६/०७७ मा उक्त रकम प्राप्त नभएकोले नेपाल सरकारको श्रोतबाट व्यवस्था भएको ।

१.१० आयोजनाका मुख्य मुख्य कार्यहरू :

नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०७४/०२/०४ को निर्णयबाट स्वीकृत चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ बमोजिम आयोजनाबाट सम्पन्न गरिने मुख्य मुख्य कार्यक्रम तथा कार्यक्रमका क्षेत्रहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

- १ प्राकृतिक स्रोत क्षय/हास न्यूनीकरण,
- २ वातावरण स्थिरीकरण र उत्पादकत्व वृद्धि,
- ३ जोखिम प्रभाव न्यूनीकरण,
- ४ एकीकृत नदी प्रणाली स्रोत व्यवस्थापन पूर्वाधार,
- ५ उपल्लो जलाधार क्षेत्रका भू-स्खलनग्रस्त क्षेत्र स्थिरीकरण,
- ६ नदी कटान तथा डुवानबाट हुने क्षति न्यूनीकरण,
- ७ वन क्षेत्र बाहिर वन विकास (Tree outside Forest),
- ८ नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि विस्तार,

९ नवीकरणीय ऊर्जा एवम् वायोब्रिकेट तथा सुधारिएको चुल्हो प्रविधि विकास,

१० अन्तर विषयगत क्षेत्र,

गुरुयोजनाले नक्साङ्कन गरेको चुरे क्षेत्रबाट वा यस क्षेत्र भएर बहने १६४ नदीप्रणालीहरू मध्ये पहिलो ५ वर्षको लागि ६४ वटा नदी प्रणालीहरू प्राथमिकीकरण भए अनुरूप आ.व. २०७६/७७ मा चुरे क्षेत्र भएर बहने ३० वटा नदी प्रणाली क्षेत्र भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत स्थानीय स्तरमा कार्यक्रम संचालनको लागि कार्यक्रम स्वीकृत भई चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो ।

नदी प्रणाली र अन्तर्गतका क्षेत्रहरूमा आ.व. २०७१/०७२ देखि २०७६/०७७सम्म गरिएका मुख्य मुख्य कार्यहरूको लक्ष्य र प्रगतिको अवस्था निम्न तालिकामा दिइएको छ ।

क्र.सं.	मुख्य कार्यक्रम	इकाइ	लक्ष्य	प्रगति
१	७४४ स्थानिय तह अनुसार वन जलाधारहरूको नक्सांकन	प्याकेज	१	१
२	अति संवेदनशील क्षेत्र (HOT SPOT) संरक्षण	हेक्टर	१७९३	१७०७.७
३	क्षतिग्रस्त सार्वजनिक भूमि पुनरुत्थान	हेक्टर	११८	१०४
४	गल्छी पहिरो तथा खहरे रोकथाम	गोटा	९५१	९३१
५	गाई, भैंसी, बाखा, बँगुर तथा कुखुराको गोठ, खोर तथा डुड सुधार	गोटा	५३६६	५५४१
६	गुणस्तरीय बिरुवा तथा बीउ व्यवस्थापन	हजार	३०११४	२८६२०
७	गुरुयोजना तयार तथा प्रकाशन	पटक	१	१
८	चुरे क्षेत्रमा रहेको Invasive Alien प्रजातिको नक्शांकन	प्याकेज	१	१
९	चुरेको वन श्रोत माथिको स्थानीयको निर्भता अध्ययन	जिल्ला	२	२
१०	जडिबुटी रोपण तथा विस्तार	हेक्टर	३००	२७८
११	तटबन्ध निर्माण	कि.मी.	११०	९८.८५
१२	तारबार सहित बाँस तथा अन्य प्रजाति खरिद तथा रोपण	हेक्टर	१८४१	१७००.६
१३	नदी उकास जग्गा संरक्षण	हेक्टर	६६५	६२२
१४	नदी किनारामा हरित पेटी विकास	हेक्टर	१२५	७६.७

क्र.सं.	मुख्य कार्यक्रम	इकाइ	लक्ष्य	प्रगति
१५	नदी तथा खोला किनारा व्यवस्थापन	कि.मी.	२४१.२९	२०९.७४
१६	नदी प्रणालीको खाली सार्वजनिक पर्ति जग्गामा वृक्षरोपण	हेक्टर	२१४१	१९४५
१७	नर्सरी मर्मत/सुदृढीकरण तथा व्यवस्थापन	गोटा	२४०	२३६
१८	पर्यापर्यटन प्रवर्धन र विकास	गोटा	४२	३९
१९	पशुपंक्षी विक्री केन्द्र स्थापना	गोटा	३३	३१
२०	पहिरो रोकथाम नियन्त्रण (नमुना स्थल विकास)	स्थान	८	७
२१	पानी मुहान संरक्षण तथा कुवा उत्खनन्	गोटा	६०७	५४८
२२	फलफुलको विरुवा खरिद तथा वितरण	हजार	८१३.४८	४९७.१९
२३	बाँसको विरुवा उत्पादन तथा खरिद	हजार	८०९	६८५.३
२४	भिरालो कृषि भूमिमा बहुवर्षीय बाली विस्तार	हेक्टर	८४	९९
२५	भू-स्खलन उपचार कार्य	प्याकेज	१६४	१६१
२६	भूमिगत जल पुर्नभरण, पोखरी निर्माण तथा संरक्षण	गोटा	५३५	४८३
२७	माछा पोखरी निर्माण	हेक्टर	४१	३४
२८	माहुरी घर तथा गोला वितरण	गोटा	१९८	१७६
२९	रेन वाटर रन अफ हार्वेस्टिंग ड्याम	गोटा	१८८	१६४
३०	वनस्पति उद्यान निर्माण	गोटा	११	१०
३१	वनस्पति प्रजातिको प्रदर्शनी स्थल निर्माण तथा व्यवस्थापन	गोटा	२२	२२
३२	सहकार्यमा बायोग्यास निर्माण तथा अनुदान	घरधुरी	१९९४	१९१७
३३	साना सिँचाई तथा सहकारी सिँचाई	गोटा	१४५९	१३६०
३४	तालतलैया तथा सिमसार व्यवस्थापन	गोटा	४७	३६
३५	स्पर, स्टड तथा चेकड्याम निर्माण	गोटा	९६४	८४६

कार्यक्रम कार्यान्वयन अवधिमा शत प्रतिशत प्रगति हासिल हुन नसक्नुका कारणहरू यस प्रकार रहेका छन्

- आ.व. २०७४-०७५ सम्म Line Agency मार्फत कार्यक्रम संचालन भएकोमा ति निकायहरूको आफ्नै कार्यक्रम समेत हुँदा चुरे संरक्षण कार्यक्रम समान प्राथमिकता नपरी प्रगति कम हुन गएको ।
- आ.व. २०७५/०७६ मा स्थानिय तह मार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन भएकोमा स्थानिय तहहरू भर्खरै स्थापना भइ संस्थागत भइ नसकेकोले कार्यक्रम कार्यान्वयनमा दुविधा भइ कार्यान्वयन पक्ष कमजोर रही अन्तिम लेखा परिक्षणको प्रतिवेदन समेत प्राप्त हुन नसकेको ।
- आ.व. २०७६/०७७ मा महामारी रोग COVID-१९ को वन्दावन्दिले स्थलगत रूपमा कार्य गर्न कठिन भइ लक्ष्य अनुसार प्रगति हुन नसकेको ।

१.११ आयोजनाको समग्र प्रगति :

विवरण	बजेट (रु. करोडमा)	भौतिक प्रगति (प्रतिशत)	वित्तीय प्रगति	
			खर्च (रु. करोडमा)	प्रतिशत
आ.व. २०७१/७२ देखि २०७५/७६ सम्म	८५४.९२६७	९२.११	७७९.६६२७	९१.२०
आ.व. २०७६/०७७	१६७.१८८७	९१.११	१४१.४८७४	८४.६३
हालसम्मको	१०२२.११५४	९१.६१	९२१.१५०१	९०.१२

१.१२ आयोजना कार्यान्वयनमा देखापरेका समस्याहरू

- चुरे-तराई मधेस संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरेका योजना/ कार्यक्रम संचालन गर्न पर्याप्त श्रोत साधन (जनशक्ति, बजेट र कानुनी संरचना)को व्यवस्था हुन नसक्नु ।
- राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेस संरक्षण विकास समिति स्थापनाको लक्ष्य अनुरूपका स्थायी प्रकृतिको संरचनाको कमि ।
- चुरेको प्रभावकारी संरक्षण गर्न एकिकृत प्रणाली अनुरूप चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यान्वयनका लागि “चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन ऐन” नहुनु ।
- चुरे क्षेत्रको एकीकृत विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा संलग्न सबै सरोकारवालाहरूको समान प्राथमिकतामा पर्न नसक्नु ।
- Line Agency तथा स्थानिय तह मार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन गराउँदा चुरे संरक्षण कार्यक्रम प्राथमिकतामा नपरी कम प्रगति हुनु ।

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

- महामारी रोग COVID-१९ को कारण लामो समयसम्म वन्दावन्दी हुनु तथा बैदेशिक श्रोतको रकम निकास फुकुवामा समस्या हुनु ।

१.१३ समस्या समाधानका उपाय तथा प्रयासहरू

- राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन प्रयास साधन र श्रोतको लागि माथिल्लो निकायसंग निरन्तर छलफल र समन्वय भइ रहेको ।
- आ.व. २०७६/०७७ को नीति तथा कार्यक्रम सम्बोधन र बजेट बक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम चुरे क्षेत्रलाई समेट्ने गरी ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत कार्य संचालन हुने गरी नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७६/०४/०६ को निर्णयबाट यस समिति अन्तर्गत ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईको लागि अस्थायी दरवन्दी स्वीकृत गरि संगठन संरचना सुधार गरिएको ।
- चुरे क्षेत्रको एकीकृत विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा संलग्न सबै सरोकारवालाहरूको समान प्राथमिकतामा पार्नको लागि माथिल्लो निकायसंग समन्वयका लागि अनुरोध गरिएको साथै समितिबाट सम्पादित हुने कार्यक्रमको लागि स्थानीय तह र प्रदेशमा छलफल, प्रचार प्रसार र अभिमुखीकरण गोष्ठी आदिको माध्यमबाट चुरे संरक्षण सम्बन्धि विभिन्न क्रियाकलापहरू निरन्तर भइ रहेको ।
- समयमै बजेट फुकुवा तथा निकाशाका लागि माथिल्लो निकायसंग निरन्तर पत्राचार, छलफल र समन्वय गरिएको ।
- वन्दावन्दीको समयमा पनि स्थानीय प्रशासनसंग समन्वय गरी सामाजिक दुरी कायम गरी कार्य गर्ने प्रयत्न गरिएको ।

१.१४ भावी कार्यदिशा

समग्र चुरे क्षेत्रको संरक्षण तथा विकासका लागि गठन भएको राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिले पाएको जिम्मेवारी अनुरूप दीगो रूपमा समग्र चुरे क्षेत्रको संरक्षण र विकास गर्नका लागि आधारभूत रूपमा निम्न कार्यहरू गर्नु पर्ने देखिएको छ :

- मन्त्रीपरिषद्बाट मिति २०७४/०२/०४ मा स्वीकृत चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे बमोजिम चुरे क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि छनौट भएका १६४ वटा नदी प्रणाली मध्ये गत वर्षसम्म ३० वटा नदी प्रणालीमा शुरु भएको कार्यक्रमलाई आगामी आ.व.सम्म ६४ वटा नदी प्रणालीमा विस्तार गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०७६/०४/०६ को निर्णय अनुसार स्थापना भएका समिति अन्तर्गतका ५ वटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईको स्वीकृत अस्थायी दरवन्दीलाई स्थायी दरवन्दीमा परिणत गरी उक्त इकाईहरूको संस्थागत विकासका लागि पहल गर्ने ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईको स्वीकृत दरवन्दीमा नै प्राविधिक जनशक्ति कम रहेको तथा स्वीकृत दरवन्दी अनुसारका प्राविधिक कर्मचारीहरूको पदपूर्ति हुन नसकी कार्य सञ्चालनमा भएको

कठिनाइलाई हटाउन दरवन्दी नै थप गर्ने र स्वीकृत दरवन्दी अनुसार स्थायी कर्मचारी उपलब्ध हुन नसकेको अवस्थामा करार सेवामा कर्मचारी राखी कार्यक्रम कार्यान्वयन गराउने व्यवस्था मिलाउने।

- गुरु योजनाले परिकल्पना गरे बमोजिम चुरे-तराई मधेशको संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि समग्र राष्ट्रिय ऐन तथा प्रदेश र संबन्धित स्थानीय निकायमा यस सम्बन्धी विशेष कानून तयारी गरी लागु गर्नु पर्ने ।
- नदीजन्य पदार्थहरू जस्तै: ढुङ्गा र बालुवाको उत्खनन् र विक्रि वितरणमा मात्र भूमिका देखिएको नीजि क्षेत्रलाई चुरे-तराई मधेशको संरक्षण र व्यवस्थापनमा जिम्मेवार बनाउदै उनीहरूको लगानी प्रवर्धन गर्ने व्यवस्थाका लागि आवश्यक पहल गर्नु पर्ने ।
- नेपालको कूल भूभागको झण्डै २७ प्रतिशत भुखण्ड रहेको चुरे भावर तराई मधेश संरक्षण र व्यवस्थापन गर्न ठूलो धनराशी आवश्यकता पर्ने हुँदा थप आर्थिक स्रोतहरू जुटाई चुरे-तराई मधेशमा माटो र पानी संरक्षण तथा व्यवस्थापनबाट पर्ने प्रभावको वैज्ञानिक लेखाजोखा र आंकलन गर्न दीर्घकालीन अनुगमनका लागि प्रणालीगत, प्राविधिक र खोजमुलक वैज्ञानिक अनुसन्धानको संरचना र संयन्त्रको स्थापना गर्न आवश्यक प्रयत्न गर्नु पर्ने ।
- “चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई” भन्ने दूरदृष्टीका साथ नेपाल सरकारद्वारा २०७४ जेष्ठमा स्वीकृत २० वर्षे चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना कार्यान्वयन गर्न सोही गुरुयोजनाले तोके अनुसारको रकम सालवसाली रूपमा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय तथा योजना आयोग लगायतका निकायमा आवश्यक पहल गर्नु पर्ने ।
- नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट दिइएको कार्ययोजना बमोजिम कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने र अन्य कार्यक्रमको हकमा समितिबाट तयार भएको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना बमोजिम कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

खण्ड - २

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७६/७७

२.१ पृष्ठभूमि

चुरे क्षेत्रमा भइरहेको वातावरणीय विनाशको कारण तराई-मधेशमा परेको नकारात्मक प्रभावलाई मध्यनजर गर्दै आ.व. २०६७/०६८ देखि नेपाल सरकारको पहिलो प्राथमिकता प्राप्त (P1) आयोजनाको रूपमा तत्कालिन भू तथा जलाधार संरक्षण विभाग मार्फत चुरे संरक्षण कार्यक्रमको थालनी गरेको चुरे संरक्षण कार्यक्रम राष्ट्रिय गौरवको कार्यक्रमको रूपमा आ.व. २०७१/०७२ देखि २०७४/०७५ सम्म साविकका वन विभाग, भू तथा जलाधार संरक्षण विभाग, वनस्पति विभाग, कृषि विकास विभाग, पशु सेवा विभाग र सो अन्तर्गतका जिल्ला स्थित कार्यालयहरू, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभागका डिभिजन कार्यालयहरू र सम्बन्धित कार्यालयहरूको निर्देशनालयहरू लगायतका साझेदार निकायहरू मार्फत संचालन हुँदै आएकोमा आ.व. २०७५/०७६ मा चुरे क्षेत्र र यसको प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने ३७ जिल्लाहरू मध्ये ३१ जिल्लाका ९३ स्थानीय तह अन्तर्गत २९ वटा नदी प्रणालीहरूमा केन्द्रित रही ७ वटै प्रदेशका उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयहरू र ९३ स्थानीय तहहरू मार्फत संचालन भएको थियो । आ.व. २०७१/०७२ देखि २०७५/०७६ सम्मको यस कार्यक्रमको समग्र भौतिक प्रगति ९२.११ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति ९१.५६ रहेको थियो ।

आ.व. २०७६/७७ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट बक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम चुरे क्षेत्रलाई समेट्ने गरि ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत कार्य संचालन हुने गरि नेपाल सरकार मन्त्रपरिषद्को मिति २०७६/०४/०६ को निर्णयबाट यस समिति अन्तर्गत ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईको लागि अस्थायी दरबन्दी स्वीकृत गरी नया संगठन संरचना पश्चात गत आ.व. देखि नै उल्लेखित कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे अनुसारका ३० वटा नदी प्रणाली र अन्तरगतका क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो । यस आ.व.मा समग्रमा भौतिक तर्फ ९१.११ प्रतिशत र वित्तीय तर्फ ८४.६३ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ ।

यस खण्डमा आ.व. २०७६/७७ मा सञ्चालन भएका कार्यक्रमहरूको प्रगतिको विश्लेषणात्मक विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.२ कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन निकायहरू

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकाश समिति कार्यक्रम कार्यान्वयनको मुख्य जिम्मेवार निकाय हो । गत विगत वर्षहरूमा एकीकृत कार्यक्रम तर्जुमामा सहभागी भई जिम्मेवारी बाँडफाँड गरिएका तत्कालिन

सवै विषयगत मन्त्रालयका विभागहरू, क्षेत्रिय निर्देशनालयहरू र जिल्लास्थित निकायहरूबाट कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने गरेकोमा यस वर्ष राज्यको पुनर्संरचनाको क्रममा ७५३ स्थानीय तह र ७ वटा प्रदेशहरूको रूपमा नेपालको भौगोलिक विभाजन भए पश्चात चुरे संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने ४१८ स्थानीय तह र ७ वटा प्रदेश मध्ये २७ जिल्लामा पर्ने ३० नदी प्रणाली भित्रका ९५ स्थानीय तह (गा.पा./न.पा./उ.म.न.पा./म.न.पा.) हरूमा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू र नेपाली सेना (वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय) मार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने गरी कार्यक्रम तथा बजेट विनियोजन भइ कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो ।

क) राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति अन्तर्गतका कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू

- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, लम्की (कैलाली)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, बुटवल (रुपन्देही)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, भरतपुर (चितवन)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, जनकपुर (धनुषा)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, सलकपुर (मोरंग)

ख) नेपाली सेना (वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय)

२.३ आ.व. २०७६/७७ मा कार्यक्रम संचालन भएका नदी प्रणालीहरू

क्र. सं.	नदी प्रणाली	क्र. सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	बजेट (रु.हजार)	खर्च (रु.हजार)	कैफियत
१	बक्राहा नदी प्रणाली	१	लेटाङ्ग नगरपालिका	मोरङ	३९०००	३१०७६	सलकपुर, मोरंग
		२	मिक्लाजुंग गाउँपालिका	मोरङ			
		३	पथरी शनिश्चरे नगरपालिका	मोरङ			
		४	रतुवामाई नगरपालिका	मोरङ			
		५	सुन्वर्शी नगरपालिका	मोरङ			
		६	उर्लाबारी नगरपालिका	मोरङ			

क्र. सं.	नदी प्रणाली	क्र. सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	बजेट (रु.हजार)	खर्च (रु.हजार)	कैफियत
२	रतुवा नदी प्रणाली	१	चुलाचुली गाउँपालिका	इलाम	३५०००	२८६३०	सलकपुर, मोरंग
		२	दमक नगरपालिका	झापा			
		३	गौरादह नगरपालिका	झापा			
		४	कमल गाउँपालिका	झापा			
		५	मन्गासेबुंग गाउँपालिका	इलाम			
		६	मिक्लाजुंग गाउँपालिका	मोरंग			
		७	रतुवामाई नगरपालिका	मोरंग			
		८	उर्लाबारी नगरपालिका	मोरंग			
३	बिरिग नदी प्रणाली	१	माई नगरपालिका	इलाम	५००००	४६६०२	सलकपुर, मोरंग
		२	अर्जुनधारा नगरपालिका	झापा			
		३	बराहदसी गाउँपालिका	झापा			
		४	झापा गाउँपालिका	झापा			
		५	कन्काई नगरपालिका	झापा			
४	लोदिया नदी प्रणाली	१	माई नगरपालिका	इलाम	२३८५०	२२२९८	सलकपुर, मोरंग
		२	कन्काई नगरपालिका	झापा			
		३	शिवसताक्षि नगरपालिका	झापा			

क्र. सं.	नदी प्रणाली	क्र. सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	बजेट (रु.हजार)	खर्च (रु.हजार)	कैफियत
५	बुढी नदी प्रणाली	१	इटहरी उप-महानगरपालिका	सुनसरी	१०१२५	९३६३	सलकपुर, मोरंग
		२	सुन्दर हरैचा नगरपालिका	मोरंग			
६	सुनसरी नदी प्रणाली	१	धारन उप-महानगरपालिका	सुनसरी	१९०००	१८७२७	सलकपुर, मोरंग
		२	बराहा नगरपालिका	सुनसरी			
७	खाडो नदी प्रणाली	१	राजविराज नगरपालिका	सप्तरी	४५८००	४१८३९	सलकपुर, मोरंग
		२	रुपनी गाउँपालिका	सप्तरी			
		३	शम्भुनाथ नगरपालिका	सप्तरी			
८	बलान नदी प्रणाली	१	बलान बिहुल गाउँपालिका	सप्तरी	४८०००	४३७१५	सलकपुर, मोरंग
		२	सुरुंगा नगरपालिका	सप्तरी			
		३	लहान नगरपालिका	सिरहा			
		४	उदयपुरगढी गाउँपालिका	उदयपुर			
		५	सखुवाननकरकट्टी गाउँपालिका	सिरहा			
९	जलाद नदी प्रणाली	१	गणेशमान चारनाथ नगरपालिका	धनुषा	३६८००	३४३३४.५	जनकपुरधाम, धनुषा
		२	क्षिरेस्वरनाथ नगरपालिका	धनुषा			
		३	धनुषाधाम नगरपालिका	धनुषा			

क्र. सं.	नदी प्रणाली	क्र. सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	बजेट (रु.हजार)	खर्च (रु.हजार)	कैफियत
१०	बिगही औरही नदी प्रणाली	१	बटेस्वोर गाउँपालिका	धनुषा	३४९००	३०३४१.३	जनकपुरधाम, धनुषा
		२	क्षिरेस्वरनाथ नगरपालिका	धनुषा			
		३	लक्ष्मीनिया गाउँपालिका	धनुषा			
		४	मिथिला नगरपालिका	धनुषा			
११	रातु नदी प्रणाली	१	बर्दिबास नगरपालिका	महोत्तरी	५०४१५	४३३१६	जनकपुरधाम धनुषा
		२	बटेस्वोर गाउँपालिका	धनुषा			
		३	गौशाला नगरपालिका	महोत्तरी			
१२	लखनदेही नदी प्रणाली	१	हरिपुर नगरपालिका	सर्लाही	४९५००	४८४७८.८	जनकपुरधाम धनुषा
		२	हरिवन नगरपालिका	सर्लाही			
		३	लालबन्दी नगरपालिका	सर्लाही			
१३	बागमती नदी प्रणाली	१	मरिन गाउँपालिका	सिन्धुली	४२६००	४१७११.९	जनकपुरधाम, धनुषा
		२	हरिहरपुरगढी गाउँपालिका	सिन्धुली			
		३	कमलामाई नगरपालिका	सिन्धुली			

क्र. सं.	नदी प्रणाली	क्र. सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	बजेट (रु.हजार)	खर्च (रु.हजार)	कैफियत
१४	बकैया नदी प्रणाली	१	बकैया गाउँपालिका	मकवानपुर	७२९५०	५०४४०	भरतपुर, चितवन
		२	बौधिमाई नगरपालिका	रौतहट			
		३	देवाही गोनाही नगरपालिका	रौतहट			
		४	गुजुरा नगरपालिका	रौतहट			
		५	गौर नगरपालिका	रौतहट			
		६	हेटौडा उप-महानगरपालिका	मकवानपुर			
		७	इशानाथ नगरपालिका	रौतहट			
		८	कठरिया नगरपालिका	रौतहट			
		९	माधव नारायण नगरपालिका	रौतहट			
		१०	मौलापुर नगरपालिका	रौतहट			
		११	निजगढ नगरपालिका	बारा			
		१२	पारोहा नगरपालिका	रौतहट			
		१३	फतुवा विजयपुर नगरपालिका	रौतहट			
		१४	राजदेवी नगरपालिका	रौतहट			
१५	राजपुर नगरपालिका	रौतहट					
१६	यमुनमाई गाउँपालिका	रौतहट					

क्र. सं.	नदी प्रणाली	क्र. सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	बजेट (रु.हजार)	खर्च (रु.हजार)	कैफियत
१५	तिलावे नदी प्रणाली	१	बिरगंज महानगरपालिका	पर्सा	१०३००	८२१९	भरतपुर, चितवन
		२	पर्सागढी नगरपालिका	पर्सा			
		३	सखुवापर्सोनी गाउँपालिका	पर्सा			
१६	पूर्वी राप्ती - ४ लोथर	१	राप्ती नगरपालिका	चितवन	१०३००	९२००	भरतपुर, चितवन
१७	रिउ नदी प्रणाली	१	माडी नगरपालिका	चितवन	३९३००	१८०५४	भरतपुर, चितवन
		२	ठोरी गाउँपालिका	पर्सा			
१८	बाणगंगा नदी प्रणाली	१	बाणगंगा नगरपालिका	कपिलवस्तु	७०९७५	६४११५	बुटवल, रुपन्देही
		२	बुद्धमि नगरपालिका	कपिलवस्तु			
		३	सितगंगा नगरपालिका	अर्घाखाँची			
१९	पश्चिम राप्ती ६ नदी प्रणाली	१	सितगंगा नगरपालिका	अर्घाखाँची	३३५००	३२४५१	बुटवल, रुपन्देही
		२	लमही नगरपालिका	दाङ			
		३	राप्ती गाउँपालिका	दाङ			
२०	भलुही नदी प्रणाली	१	बर्दघाट नगरपालिका	नवलपरासी	४३७००	४१००२	बुटवल, रुपन्देही
		२	विनयी गाउँपालिका	नवलपरासी सुस्तापूर्व			
		३	माथागढी गाउँपालिका	पाल्पा			
		४	रामग्राम नगरपालिका	नवलपरासी			
		५	सुनवल नगरपालिका	नवलपरासी			

क्र. सं.	नदी प्रणाली	क्र. सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	बजेट (रु.हजार)	खर्च (रु.हजार)	कैफियत
२१	राप्ती ९ महतिनी नदी प्रणाली	१	लमही नगरपालिका	दाङ	३८५००	३५१८	बुटवल, रुपन्देही
		२	राजपुर गाउँपालिका	दाङ			
२२	त्रियुगा-२ कंग हडिया सिवाई नदी प्रणाली	१	त्रियुगा नगरपालिका	उदयपुर	४४१५०	३९११८	बुटवल, रुपन्देही
		२	चौदण्डीगढी नगरपालिका	उदयपुर			
२३	रंसिंह नदी प्रणाली	१	सितगंगा नगरपालिका	अर्घाखाँची	३८५००	३७३४९	बुटवल, रुपन्देही
		२	शिवराज नगरपालिका	कपिलवस्तु			
		३	गढवा गाउँपालिका	दाङ			
		४	बुद्धभूमि नगरपालिका	कपिलवस्तु			
२४	बबई नदी प्रणाली	१	गुलेरिया नगरपालिका	बर्दिया	३८३००	३८३००	लम्की, कैलाली
		२	मधुवन नगरपालिका	बर्दिया			
		३	ठाकुरबाबा नगरपालिका	बर्दिया			
		४	बारबर्दिया नगरपालिका	बर्दिया			
२५	निकास खोला नदी प्रणाली	१	बिरेन्द्रनगर नगरपालिका	सुर्खेत	४१५००	४१५००	लम्की, कैलाली

क्र. सं.	नदी प्रणाली	क्र. सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	बजेट (रु.हजार)	खर्च (रु.हजार)	कैफियत
२६	भेरी १ नदी प्रणाली गोचे	१	भेरीगंगा नगरपालिका	सुर्खेत	२५०१९	१९६३०	लम्की, कैलाली
		२	वीरन्द्रनगर नगरपालिका	सुर्खेत			
२७	पुन्तुरा नदी प्रणाली	१	आलिताल गाउँपालिका	डडेल्धुरा	४८५००	४८५००	लम्की, कैलाली
		२	परसुराम नगरपालिका	डडेल्धुरा			
२८	महाकाली नदी प्रणाली जोगबुढा	१	महाकाली नगरपालिका	कंचनपुर	३५१००	३५१००	लम्की, कैलाली
२९	सुर्मा कटेनी नदी प्रणाली लिकमा	१	गौरिगंगा नगरपालिका	कैलाली	५०५००	५०४९८	लम्की, कैलाली
		२	कैलारी गाउँपालिका	कैलाली			
		३	मोहनयाल गाउँपालिका	कैलाली			
३०	काँन्द्रा नदी प्रणाली	१	भजनी नगरपालिका	कैलाली	४७५००	४३४००	लम्की, कैलाली
		२	घोडाघोडी नगरपालिका	कैलाली			
		३	मोहनयाल गाउँपालिका	कैलाली			
			कुल जम्मा बजेट		११७३५८४	१०२०८२७	
	गाउँपालिका	२६	उप-महानगरपालिका	३			
	नगरपालिका	६५	महानगरपालिका	१			
			स्थानीय तह जम्मा	९५			

२.४ नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा न.	बजेट बक्तव्यको बुँदा नं	क्रियाकलाप	इकाई	लक्ष्य	प्रगति	प्रगति प्रतिशत
१३२	१२३	गल्छी/पहिरो नियन्त्रण	वटा	२०१	२०३	१००
१३२	१२३	भूमिगत जल पुनर्भरण र सतहमुनिको पानी उपयोग	वटा	११६	१०३	८८.७९
१३२	१२३	नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण/व्यस्थापन -स्पर, डाइक, बायोइन्जिनियरिंग	कि.मि	१९.७	१९.३३४	९८.१४
१३२	१२३	हरित पेटीका निर्माण	हेक्टर	१२५	७६.७	६१.३६
१३२	१२३	भिरालो जग्गामा बहुवर्षीय खेती (फलफूल खेती) कृषि वन प्रवर्धन	हेक्टर	१२५	९९	७९.२०
१३२	१२३	पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्धन	स्थान	१८	१८	१००.००
१३३	११८	फलफूलको विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वृक्षरोपण	वटा (हजार)	३७८	२१३.३१५	५६.४३
१३२	१२३	विरुवा उत्पादन तथा वृक्षरोपण	वटा (हजार)	२५००	२०९१.०१	८३.६४
नीति तथा कार्यक्रमको औषत प्रगति						८३.४५

२.५ वार्षिक कार्यक्रम अनुसार सम्पन्न भएका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरू

क) गल्छी, पहिरो/ खहरे रोकथाम

चुरे क्षेत्रमा सतही, रिल (धर्सै), गल्छी तथा खहरे जस्ता भू-क्षयको अत्यधिक समस्या रहेको छ । यस्ता समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो । यस कार्यक्रम अन्तर्गत उपचारात्मक रूपमा प्याकेज छनौट गर्दा सरल, दीगो र उपभोक्ताले सजिलै संचालन तथा कार्यान्वयन, मर्मत सम्भार गर्न सक्ने प्रकृति र वानस्पतिक संरचना/वायो-इन्जिनियरिङ प्रविधिलाई प्राथमिकता दिई वनस्पति तथा स-साना संरचना, पानी निकास, कम खर्चिलो भू-संरक्षण प्रविधि, ईन्जिनियरिङ संरचना, घाँस, बाँस, हाँगा लगायत

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

संरक्षण वृक्षरोपण जस्ता क्रियाकलापहरू गरी २०६ वटा गलछी, पहिरो खहरे नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा नदी प्रणाली व्यवस्थापन योजनाले तोकेको स्थानहरूमा स्थानीय तह तथा लाभग्राही समुदायको सहभागितामा २०३ स्थानमा कार्य सम्पन्न भएको ।

ख) नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य

चुरे क्षेत्रबाट निस्केका नदीहरूबाट सम्बन्धित करिडोरमा हुने भू-क्षय समस्या जस्तै नदी किनारा कटान, क्षयीकरण जस्ता समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो । यसमा नदी /खोला किनारा स्थिरिकरण / नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य सञ्चालन गर्दा छनौट गरीएका नदी प्रणालीमा नदी प्रणाली एकीकृत श्रोत व्यवस्थापन योजनाले तोकेको स्थानमा सोही योजनाले तोकेका प्रकृतिको कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने गरिन्छ । विभिन्न नदीहरूको किनारामा १९.७ कि.मि. नदी नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा १९.३३४ कि.मि.मा बायो-इन्जिनियरिङ्ग प्रविधिको साथै तटबन्ध, स्पर र चेकड्याम तथा प्राविधिक रूपमा आवश्यक पर्ने लंचिग एग्रोन, स्टड आदि निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको ।

ग) पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्धन

यस कार्यक्रममा जैविक विविधता, सांस्कृतिक महत्व, पर्यटकीय सम्भावना र स्थानीय स्तरमा महत्वपूर्ण स्थलको रूपमा देखिएका चुरे-तराई मधेस क्षेत्रमा रहेका स्थानहरूको प्राथमिकताका आधारमा निर्माण, जिर्णोद्धार तथा संरक्षण गर्ने गरिन्छ । गत आ.व.मा १८ स्थानमा पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्धन गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा स्वीकृत कार्यक्रममा तोकिएको स्थानको स्थानीय तहको समन्वयमा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट १८ स्थानमै कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

घ) ताल तलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन

चुरे भावर तथा तराई क्षेत्र अन्तरगत सतही पानीको स्रोत तथा भूमिगत जल पुनर्भरण (Ground water recharge) को माध्यमका रूपमा रहेका विभिन्न ताल तलैयाको संरक्षण कार्य संचालन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो । यस अन्तर्गत जैविक विविधता, सांस्कृतिक महत्व र पर्यटकीय सम्भावना समेत भएका माटो संरक्षण, हरियाली प्रवर्धन, पानीको स्रोत र संचितिमा प्रभाव पार्ने र स्थानीय रोजगारी प्रवर्धन गर्ने खालका चुरे-तराई मधेस क्षेत्रमा रहेका सिमसारहरूको नक्शांकन प्राथमिकताको आधारमा क्रमशः संरचना निर्माण, जिर्णोद्धार, संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने गरिन्छ ।

गत आ.व.मा १३ स्थानमा ताल तलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा स्वीकृत कार्यक्रममा तोकिएको स्थानको स्थानीय तहको समन्वयमा ६ स्थानमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

ड) हरित पेटी निर्माण

ठूलो लगानीमा तटबन्ध निर्माण गरे पछि नदी उकास जग्गा मध्ये सार्वजनिक वा वन क्षेत्रको जग्गा अतिक्रमण हुने, निजी जग्गा भए पुनः खेतीपाती शुरु हुने तथा खुला चरिचरन हुने गर्दा कतिपय तटबन्ध

भत्किने गरेका छन् । वर्षाको भेल थगन नसकी तटबन्ध तोडिएर गाउँबस्ती र खेतीमा बाढी पस्ने गरेको पाईएको छ । यस्ता जग्गाहरुमा नदी नालाहरुको प्राकृतिक बहाव, सीमा र मापदण्डलाई असर पर्ने गरी भूमिको प्रयोग गर्न नपाइने गरी हरियाली अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम राखिएको हो । गत आ.व.मा १२५ हेक्टर क्षेत्रमा हरित पेटिका निर्माण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा स्वीकृत कार्यक्रममा तोकिएको स्थानको स्थानीय तहको समन्वयमा ७६.७० हेक्टर क्षेत्रमा हरित पेटिका निर्माण कार्य सम्पन्न भएको ।

च) क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान

वनसंग जोडिएको वा नजोडिएको चुरे क्षेत्रको सार्वजनिक जग्गा अतिक्रमित हुने वा अव्यवस्थित उपयोगले क्षतिग्रस्त हुने गरेको छ । चुरे क्षेत्रमा बहुदो वन विनास, खुल्ला चरिचरण, डढेलो इत्यादिका कारणले चुरे पहाडहरु क्षतिग्रस्त भएका छन् । चुरे क्षेत्रको माटो संरक्षण, हरियाली प्रवर्द्धन र पानीको स्रोत र संचितिमा प्रभाव पार्ने र स्थानीय रोजगारी प्रवर्द्धन गर्ने गरी क्षतिग्रस्त जग्गाहरुको पुनरुत्थान गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम राखिएको हो ।

गत आ.व.मा १३ स्थानमा क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा स्वीकृत कार्यक्रममा तोकिएको स्थानको स्थानीय तहको समन्वयमा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरुबाट १२ स्थानमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय जङ्गी अड्डा भद्रकाली मार्फत सप्तरी जिल्लाको अमाहा इलाकामा पाँचौ चरणको वृक्षरोपण, सिरहा जिल्लाको मिर्चिया न.पा. स्थित जय बजरंगवली सा.व.को क्षेत्रमा दोश्रो चरणको वृक्षरोपण, नवलपरासी जिल्लाको दाउन्ने देवि सा.व मा चौथो चरणको वृक्षरोपण र दाङ जिल्लाको जनकल्याण र नेवारिकोट सा.व.मा पहिलो चरणको वृक्षरोपण गरी ४ स्थानमा क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा सबै स्थानमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

छ) राष्ट्रिय वृक्षरोपण अभियान

नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले घोषणा गरेको वृक्षरोपण वर्षका रुपमा राष्ट्रिय अभियानकै स्वरुपमा देशव्यापी रुपमा वृक्षरोपण गर्ने कार्यक्रम सफल बनाउन विभिन्न २५ स्थानमा बाँस, फलफूल तथा वन विरुवा रोपण गर्नका लागि विरुवा खरिद तथा रोपण गर्न सहयोग गर्न राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न स्थानीय तह तथा सरोकारवाला निकायहरु समेतको सहयोगमा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरुबाट २२ स्थानमा वृक्षरोपण कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

ज) भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग (चुरे तथा भावरक्षेत्रमा)

चुरे तथा भावर क्षेत्रका विभिन्न १२१ स्थानमा पानीको संचय र उपयोग गर्नका साथै जमिन भित्रको पानीको सतह माथि उठाउने खालका संरचनाहरु निर्माण गर्न / पोखरी निर्माण व्यवस्थापन तथा जलपुनर्भरण कार्य गर्नका लागि राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न १०३ स्थानमा कार्य सम्पन्न भएको ।

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

झ) जैविक वातावरणीय एवम् भू-स्खलनको हिसावले अति संवेदनशील रहेका वन क्षेत्र (Hot Spot) को तारवार सहित पुनरोत्पादन संरक्षण

चुरे क्षेत्रमा रहेका वन क्षेत्र अन्तर्गत जैविक वातावरणीय एवम् भू-स्खलनको हिसावले अति संवेदनशील रहेका वन क्षेत्रहरूमा तारवार गरी संरक्षण गर्ने, सम्बृद्धि वृक्षरोपण गर्न र सो क्षेत्रमा पुनरोत्पादन क्षमता बढाई संरक्षण गरी वन क्षेत्रको विकास गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।

बाढी, पैहो र भू-स्खलन रोकथामको लागि संरक्षण गर्नु पर्ने वन क्षेत्र, अतिक्रमित वा अतिक्रमणको चपेटामा पर्न सक्ने वन क्षेत्र, कमसल हैसियतको वन क्षेत्र, पुनरोत्पादन तथा चरिचरनबाट संरक्षण गर्नु पर्ने वन क्षेत्र तथा जैविक विविधता प्रवर्द्धन हुन सक्ने क्षेत्र समेतका उपयुक्त क्षेत्रमा ११३ हेक्टरमा तारवार सहित पुनरोत्पादन संरक्षण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा १००.७३ हेक्टर क्षेत्रमा कार्य सम्पन्न भएको ।

ज) रेन वाटर/रन अफ हाव्नेस्टिंग ड्याम

वर्षातको पानीको बहाव कम गरी माटो, गिट्टी, ग्रेगर, वालुवा बग्ने नदीन चुरे पहाडको भिरालो स्थानमा पानी बग्ने खोल्सीको तलतिर श्रृङ्खलावद्ध रूपमा बाँध बनाई पानीलाई रोक्ने तथा पानी बग्ने खोल्सीहरूमा छेकबाँधहरू बनाई चुरेको उपल्लो क्षेत्रहरूबाट खोला, खहरे तथा गल्छीहरूबाट बग्ने पानी र माटो Trap गरी Runoff लाई न्यूनीकरण गर्दै Sedimentation Load लाई कम गरी तल्लो क्षेत्रमा हुने कटान र पुरिनेकार्य न्यूनीकरण गर्न राखिएको यस कार्यक्रमबाट स्थापना कार्यकालको चुरेको मूल नारा “चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई” कार्यन्वयन हुने अभिप्रायले विभिन्न १२ स्थानमा रेन वाटर/रन अफ हाव्नेस्टिंग ड्याम निर्माण गर्ने कार्यक्रम राखिएकोमा ९ स्थानमा कार्य सम्पन्न भएको ।

ट) कृषि वन प्रणालीको प्रवर्धन

चुरे क्षेत्र भई बग्ने नदी प्रणालीको नदी उकास जग्गाको क्षेत्र तथा खेर गईरहेको नीजि एवं सार्वजनिक जग्गामा एकिकृत रूपले वन तथा कृषि प्रजातिका विरुवा रोपण गर्न अभिप्रेरित गरी सिमान्तकृत तथा न्यून आयस्तर भएका किसानको लागि आय आर्जनमा अभिवृद्धि तथा जीवन स्तरमा सुधार गर्दै समग्र चुरे क्षेत्रको संरक्षणमा टेवा पुर्‍याउन यो कार्यक्रम राखिएको हो । आ.व. २०७६/७७ मा विभिन्न २१ स्थानमा कृषि वन प्रणालीको प्रवर्धन गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा १५ स्थानमा मात्र कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

ठ) चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित विषयमा अनुसन्धान

चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ ले तोकेका विभिन्न उद्देश्यहरूलाई सम्बोधन गर्नको लागि तालुक मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोग समेतको समन्वयमा विभिन्न विषयमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी २४ वटा प्रतिवेदन तयारी गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा २० वटा प्रतिवेदनहरू तयार भएको, ४ वटा प्रतिवेदन तयारी कार्यका लागि म्याद थप भई कार्य भइरहेको छ ।

कार्य सम्पन्न भएका अध्ययन अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यक्रमहरू

- Temporal measurement and mapping of riverbed width of 64 river systems managed by Chure Board सम्बन्धी अध्ययन कार्य सम्पन्न भई कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाइ अनुसार ५ वटा प्रतिवेदन तयार भएको ।
- Developing agroforestry models in Chure conservation areas सम्बन्धी अध्ययन कार्य सम्पन्न भएको ।
- Developing display models of river system management including all practices adopted by Chure Conservation Program सम्बन्धी TU, IOF द्वारा अध्ययन कार्य सम्पन्न भई चुरे, भावर र तराई अनुसार ३ वटा प्रतिवेदन तयार भएको ।
- TU, Geography Department मार्फत Aquifer Mapping and Sensitivity Analysis in watershed systems of Chure region सम्बन्धी अध्ययन कार्य सम्पन्न भई कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाइ अनुसार ५ वटा प्रतिवेदन तयार भएको ।
- TU, Geography Department बाट Assessing Forest Encroachment in the Chure region of Nepal सम्बन्धी अध्ययन कार्य सम्पन्न भएको ।
- चुरे क्षेत्रमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन कार्य सम्पन्न भएको ।
- भावर क्षेत्रमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन कार्य सम्पन्न भएको ।
- बकैया नदी प्रणालीमा रहेका नदी उकास जग्गामा हरियाली प्रवर्द्धन सम्बन्धी अध्ययन कार्य सम्पन्न भई २ वटा प्रतिवेदन प्राप्त भएको ।

कार्य जारी रहेका अध्ययन अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यक्रमहरू

- व्यवहारिक अनुसन्धान तथा विकास केन्द्र, इन्जिनियरिङ अध्ययन संस्थान, त्रिविद्वारा Stock Measurement and Projection of Harvesting Riverbed Material from the River Systems of Chure-Terai Region of Province Two सम्बन्धी अध्ययन कार्य भइरहेको ।
- भूगर्भ केन्द्रीय विभाग, त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा Stock Measurement and Projection of Harvesting Riverbed Material from the River Systems of Chure-Terai Region of Province Five सम्बन्धी अध्ययन कार्य भइरहेको ।
- पूर्वाधार विकास अध्ययन केन्द्र, इन्जिनियरिङ अध्ययन संस्थान, त्रिविद्वारा Identification with spatial locations of most sensitive areas in Chure along with prescription for protection and management to different types of sensitive areas सम्बन्धी अध्ययन कार्य भइरहेको ।
- पूर्वाधार विकास अध्ययन केन्द्र, इन्जिनियरिङ अध्ययन संस्थान, त्रिविद्वारा Scoping of Development Works in Chure Region (To identify the development corridor in Chure region) सम्बन्धी अध्ययन कार्य भइरहेको ।

ड) चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यको लागि स्नातक तहको विद्यार्थीलाई इन्टर्नशीप सहयोग

राष्ट्रपति चुरे तराई-मधेश संरक्षण विकास समितिको स्वीकृत गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरेका नदी प्रणाली स्तरीय कार्यक्रमहरू प्रभावकारी ढंगबाट संचालनमा सहयोग पुग्ने उद्देश्यले स्नातक/स्नाकोत्तर तहमा अध्ययनरत अन्तिम वर्षका ३० जना विद्यार्थीहरूलाई कम्तिमा तिन महिना सम्बन्धित नदी प्रणालीमै रही काम गर्ने गरी internship सहयोगको लागि रकम उपलब्ध गराउने कार्यक्रम रहेकोमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको इन्टर्नशीप (Internship) गराउने कार्यविधि, २०७५ अनुरूप ६० जनाबाट प्रस्ताव पेश भएकोमा छनौट भएका ५७ जना मध्ये सम्पर्कमा आएका ५० जनासंग सम्झौता भइ कार्य शुरू भएकोमा ३५ जना विद्यार्थीहरूले Internship सहयोग प्राप्त गरेको ।

ढ) चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसंग संबन्धित शोधपत्रको निम्ती सहयोग

चुरे-तराई मधेश संरक्षणमा उपयोगी हुन सक्ने शोधपत्र तथा शैक्षिक अनुसन्धानका लागि समितिले स्वीकृत गरेको अनुसन्धान सहयोग उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७४ बमोजिम १० जनालाई सहयोग प्रदान गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा स्नातकोत्तर तहको शोधपत्र सहयोगका लागि १५ जनासङ्ग सम्झौता भएकोमा १५ जना विद्यार्थीहरूलाई शोधपत्रको निम्ति सहयोग उपलब्ध भएको ।

ण) चुरे क्षेत्रमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन (Case Study)

चुरे क्षेत्रमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन लागू भएको वनमा कार्ययोजना अनुरूप कार्यहरू भए नभएको अध्ययन गरी पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन गर्ने/गराउने उद्देश्यले राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत अर्घाखाँची जिल्लाका धिरिखोला, पावर, वाणगङ्गा र बुद्ध सामुदायिक वन शितगङ्गा १४, दाङ्ग जिल्लाका मथुरा र चित्तलगौहा सामुदायिक वन बबई ४, पूर्वहपुरा बबई ५ र बाघदैला सामुदायिक वन बबई ६ र ईलाम जिल्लाका नामूना, सुनाखरी र लालीगुराँस सामुदायिक वन माई ४ र शयपत्री सामुदायिक वन माई २ मा भएको वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन (Case Study) कार्य सम्पन्न भएको ।

त) भावर क्षेत्रमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन (Case Study)

भावर क्षेत्रमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन लागू भएको वनमा स्वीकृत वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्ययोजना अनुरूप कार्यहरू भए नभएको अध्ययन गरी हालको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन गर्ने / गराउने उद्देश्यले राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत लुम्बिनी र देवदह साझेदारी वन रूपन्देही, लोहोन्द्रा केराबारी र पथरीशनिश्चरे साझेदारी वन मोरङ्ग र भरताल र बाह्र साझेदारी वन कैलालीमा भएको वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन (Case Study) कार्य सम्पन्न भएको ।

थ) तारबार सहित वृक्षरोपण

चुरे-तराई क्षेत्रमा चरिचरनको ठूलो समस्या तथा जंगली जनावरहरूको अनियन्त्रित आवागमन हुने भएकोले यस्ता स्थानहरूमा भए गरेका वृक्षरोपण कार्यको लगानी अनुरूप प्रतिफल नआउने / नदेखिने भएकोले

त्यस्ता क्षेत्रहरूमा भूक्षय न्यूनिकरणमा टेवा पुग्ने, नदी उकास तथा खेर गएका जग्गा वा क्षतिग्रस्त जग्गाहरूमा तारवार सहितको वृक्षरोपणबाट हरियाली कायम गरीराख्ने उद्देश्यले दंगीसरण गा.पा., दाङको नाइके डाँडा सामुदायिक वनको १ स्थानमा र दंगीसरण गा.पा. दाङकै अर्को १ स्थानमा तारवार सहित फलफुल समेतको वृक्षरोपण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा दाङको दंगीसरण गा.पा.को २ स्थानमा वृक्षरोपण गर्ने कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

द) भिरालो जग्गामा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती

चुरे क्षेत्रमा रहेका (सरकारी, सार्वजनिक तथा नीजि) जग्गामा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती गरी भू-क्षय नियन्त्रणको साथसाथै रोजगारी र उत्पादनमा वृद्धि गरी सिमान्तकृत कृषकहरूको जीविकोपार्जनमा सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले १२५ हेक्टरमा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती गर्ने गरी राखिएको यो कार्यक्रम अनुसार ९९ हेक्टरमा कार्य सम्पन्न भएको ।

ध) केन्द्रस्तरीय समन्वय बैठकहरू

राष्ट्रपति चुरे तराई-मधेश संरक्षण विकास समितिबाट समन्वयका लागि ३ पटक कार्यशाला गोष्ठी तथा बैठक आयोजना गरी सञ्चालित कार्यक्रम सम्बन्धमा छलफल/अन्तरक्रिया गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा चुरेको संरक्षण, व्यवस्थापन र सो क्षेत्रमा हुने विकास आयोजनाहरू समेतलाई सहज रूपमा अगाडी बढाउने उद्देश्यले यस क्षेत्रबाट प्रतिनिधित्व गर्नुहुने सङ्घीय मन्त्रालयका मन्त्रीज्यूहरू, सङ्घीय संसदका माननीय सदस्यज्यूहरू, प्रदेश सरकारका माननीय मन्त्रीज्यूहरू, प्रदेशसभाका माननीय सदस्यज्यूहरू, स्थानीय तहका प्रमुख/उप-प्रमुखज्यूहरू लगायत सम्बद्ध सरोकारवालाहरूको सहभागितामा सम्पन्न भएको चुरे संरक्षण सम्बन्धी राष्ट्रिय कार्यशाला गोष्ठी, वन तथा वातावरण मन्त्रालयका माननीय मन्त्रीज्यूको संयोजकत्वमा सम्पन्न उच्च स्तरीय निर्देशन समितिको बैठक लगायत ३ पटक कार्यशाला तथा बैठक सम्पन्न भएको ।

न) नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत श्रोत व्यवस्थापन पन्चवर्षीय योजना तर्जुमा

चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना २०७४ ले चुरे भू-परिधिबाट बग्ने मेचीदेखि महाकालीसम्मका सबै नदीहरूलाई १६४ वटा नदी प्रणालीमा विभाजन गरेको छ । समितिमा विद्यमान स्रोत, साधन र मानवीय क्षमता समेतको सीमितताले गर्दा पहिलो ५ वर्षमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरी छनोट भएका ६४ वटा नदी प्रणालीहरू मध्ये आ.व. २०७५/७६सम्म एकीकृत प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापनको अवधारणा अनुरूप २५ वटा नदी प्रणालीहरूको पञ्चवर्षीय एकीकृत श्रोत व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने कार्य सम्पन्न भएको र गत आ.व.मा थप ११ वटा नदी प्रणालीहरूको पञ्चवर्षीय एकीकृत श्रोत व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा १२ वटा नदी प्रणालीहरूको पञ्चवर्षीय एकीकृत श्रोत व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने कार्य सम्पन्न भएको ।

प) सामाजिक परिचालन सम्बन्धि अभिमुखीकरण तालिम

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना र नदी प्रणालीमा संचालन गरिने क्रियाकलापको बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्दा बुझाई र

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

सहजीकरणमा एकरूपता आई कार्यक्रम संचालनमा प्रभावकारीता आउने उद्देश्य राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत सुनसरी जिल्लाको धरानमा ३८ जनाको सहभागितामा ३ दिने सामाजिक परिचालन सम्बन्धि अभिमुखीकरण तालिम र यस समिति र अन्तर्गतका लागि पदस्थापन भइ आएका कर्मचारीहरूका लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

फ) केन्द्र स्तरीय प्रगति समिक्षा गोष्ठी

कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायबाट सम्पन्न भए गरेका आर्थिक एवं भौतिक गतिविधिहरूका प्रगती विवरण, कार्य सम्पादनको क्रममा अभ्यास गरीएका असल सिकाइहरू एवं आइपरेको समस्या तथा समस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरू समेतका विवरणहरूका सम्बन्धमा समय समयमा समीक्षा गरी पृष्ठपोषण प्राप्त गर्न र उक्त पृष्ठपोषणको आधारमा संस्थागत सुधारका उपायहरू पहिचान गर्न समितिका पदाधिकारीहरू, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईका प्रमुखहरू तथा योजना हेर्ने कर्मचारीहरू, वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालयका प्रमुख वा प्रतिनिधिहरू, समितिका कर्मचारीहरू, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय र योजना अयोगका प्रतिनिधिहरू र अन्य सरोकारवालाहरू समेतको सहभागितामा १ पटक केन्द्र स्तरीय प्रगति समिक्षा गोष्ठी सञ्चालन गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा उक्त कार्यक्रमको बजेट कोभिड १९ को कारण रोक्का भएकोले गोष्ठी सम्पन्न हुन सकेन ।

ब) चुरे दिवस

प्रत्येक वर्ष आषाढ २ गतेका दिन वृक्षरोपण कार्यक्रम, रुखजन्य तथा फलफुलका विरुवा विरुवा वितरण, सभा समारोह लगायत प्रचारात्मक कार्यक्रम आयोजना गरी ५ वटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई र समितिद्वारा चुरे संरक्षणको महत्त्वलाई सबै तहमा पुर्याउने गरी चुरे दिवस मनाइएको । सोहि दिन यस समितिद्वारा तयार गरिएको श्रव्यदृश्य सामग्री चुरे तथा तराई क्षेत्रमा रहेका केबल नेटबर्कहरू मार्फत प्रसारण भएको ।

भ) प्रचार-प्रसार

- चुरे संरक्षण सम्बन्धी सूचना समावेश गरिएको ५०० थान डायरी छपाइ गरी वितरण ।
- नदी प्रणालीमा आधारित प्रचार प्रसारका लागि ४००० थान सूचनामूलक टिसर्ट खरिद ।
- नारायणी पूर्व र पश्चिममा सम्पन्न भएका चुरे संरक्षण सम्बन्धि कार्यक्रमहरूको वृत्तचित्र निर्माण गरी केबल नेटबर्कहरू मार्फत प्रसारण ।
- प्रेस क्लिपिंग संकलन तथा प्रकाशन ।
- विभिन्न पत्र-पत्रिकामार्फत चुरे सम्बन्धि संदेशमूलक विज्ञापन प्रकाशन ।

२.६ निर्देशिका तथा कार्यविधि तयारी

- आ.व. २०७६/७७ का लागि तयार गरिएको कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७६/७७ मिति २०७६/०६/१२ को बोर्ड मिटिङबाट स्वीकृत भई लागु भएको ।
- राष्ट्रपति चुरे-तराइ मधेश संरक्षण विकास समिति अन्तर्गत कृषि वन प्रणाली कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०७६ तयार गरी लागु भएको ।
- यस समिति समेतबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रम सञ्चालनका क्रममा प्राप्त हुने कन्टेन्जेन्सी रकम व्यवस्थित गर्नका लागि तयार गरिएको सार्वजनिक खरिदमा कन्टेन्जेन्सी रकम खर्चलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यविधि २०७६ मिति २०७६/०९/२८ मा बसेको समितिको बैठकबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको ।

२.७ अनुगमन तथा पृष्ठपोषण

केन्द्रबाट प्रत्येक क्षेत्रमा बोर्डका अध्यक्ष तथा सदस्यहरूलाई जिम्मेवारी तोकिए अनुसार पटक पटक सम्बन्धित स्थानीय तह तथा जिल्लाहरूमा अनुगमन गरी पृष्ठपोषण दिने काम भएको । कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट समेत आ-आफ्नो क्षेत्रमा भए गरेको कार्यहरूको अनुगमन गरिएको ।

२.८ कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायलाई टेवा तथा सहयोग

समिति अन्तर्गतका पाँचवटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू (सलकपुर मोरङ्ग, जनकपुर धनुषा, भरतपुर चितवन, वुटवल रुपन्देही र लम्की कैलाली) तथा नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालयलाई टेवा पुग्ने गरी सहयोग र सहजीकरण गर्ने कार्य विगत आ.व.हरूमा जस्तै यस आ.व.मा पनि जारी रहेको ।

२.९ नवीनतम कार्यक्रमहरू

चुरेको संरक्षण, व्यवस्थापन र सो क्षेत्रमा हुने विकास आयोजनाहरू समेतलाई सहज रूपमा अगाडी बढाउने उद्देश्यले सङ्घीय मन्त्रालयका मन्त्रीज्यूहरू, यस क्षेत्रबाट प्रतिनिधित्व गर्नुहुने सङ्घीय संसदका माननीय सदस्य ज्यूहरू, प्रदेश सरकारका माननीय मन्त्रीज्यूहरू, प्रदेशसभा सदस्यज्यूहरू, स्थानीय तहका प्रमुख, उप-प्रमुखज्यूहरू लगायत सम्बद्ध सरोकारवालाहरू समेत २५० भन्दा धेरैको सहभागितामा २०७६ फल्गुण ६ गतेका दिन चुरे संरक्षण सम्बन्धी राष्ट्रिय कार्यशाला गोष्ठी सञ्चालन गरिएको । उक्त गोष्ठीबाट समग्र चुरे क्षेत्रको संरक्षण एवम् व्यवस्थापन कार्यमा संघीय सरकार, प्रदेश सरकार एवम् स्थानीय तह लगायत चुरे क्षेत्र संरक्षणका लागि सरोकार राख्ने सबैको समन्वयात्मक प्रयासबाट चुरे क्षेत्रको संरक्षण गर्नु पर्ने निष्कर्ष निस्किएको ।

२.१० समितिको प्रशासनिक तथा व्यवस्थापकीय कामको प्रगति

क. संगठन संरचना तथा नियमावलीहरू

- ❖ समितिको हालको संगठन तथा दरवन्दी संरचना (केन्द्रस्तर) वमोजिम पदाधिकारीहरू सहित ६४ जनाको दरवन्दी रहेकोमा यो पुस्तिका तयार गर्दाको समयमा कार्यरत पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको विवरण अनुसूची ५ मा दिइएको छ ।
- ❖ नेपाल सरकार (म.प.) बाट मिति २०७६/०४/०६ मा निर्णय भए वमोजिम समिति अन्तर्गतका ५ बटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा उप-सचिवको नेतृत्वमा विभिन्न पदका १२ जना कर्मचारीको अस्थायी संगठन तथा दरवन्दी संरचना रहेको छ । हाल कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण पनि अनुसूची ५ मा समावेश गरिएको छ ।

ख. भौतिक सम्पत्ती

१. समितिको केन्द्रीय सचिवालय, खुमलटार, ललितपुरमा रहेको ।
२. कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू क्रमशः मोरङको सलकपुर, धनुषाको जनकपुर, चितवनको भरतपुर, रुपन्देहीको बुटवल र कैलालीको लम्कीमा स्थापना भइ संचालनमा रहेका ।
३. यस समिति र अन्तर्गत गरी नेपाल सरकारबाट हस्तान्तरण भै प्राप्त भएको जम्मा १५ वटा जीप, १६ वटा मोटरसाइकल र ६ वटा स्कुटर रहेको ।
 - १५ वटा सवारी साधन (जीप) मध्ये ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईमा १/१ वटा र समिति (केन्द्र)मा १० वटा सवारी साधन रहेको ।
 - १६ वटा मोटरसाइकल मध्ये ९ थान केन्द्रमा, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू सलकपुरमा १ थान, जनकपुरमा १ थान, भरतपुरमा २ थान, बुटवलमा १ थान र लम्कीमा २ थान रहेको ।
 - ६ वटा स्कुटर मध्ये ४ थान केन्द्रमा, १ थान सलकपुरमा र १ थान भरतपुरमा रहेको ।

ग. प्रकाशनहरू

१. आ.व. २०७५/७६ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन ५०० प्रति
२. ५०० प्रति चुरे डायरी छपाई तथा वितरण
३. ४००० गोटा टिसर्ट खरिद तथा वितरण
४. कार्यविधि तथा मार्गदर्शन तयारी तथा प्रकाशन

२.११ बेरुजु फछ्यौट

गत विगत वर्ष देखिको बेरुजु रू ४,५६,२१,०००/- मध्ये रू. २,०९,९२,६५५/- बेरुजु सम्परिक्षण भइ ४६.०२ प्रतिशत प्रगति भएको । रू ५३,३७,६५०/- संसदको लेखा समितिमा पेश भएको ।

२.१२ रोजगारी श्रृजना

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनबाट गत आ.व. २०७६/७७ मा श्रृजित रोजगारीको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

सि.नं.	निकाय	रोजगारी श्रृजना (श्रमदिन)	सि.नं.	निकाय	रोजगारी श्रृजना (श्रमदिन)
१	सलकपुर	१५५०८२	५	लम्की	१६४३५२
२	जनकपुर	११८९३१	६	नेपाली सेना	१००००
३	चितवन	६८३६२	७	केन्द्र	२५२४१
४	बुटवल	१२६१५०		जम्मा	६६८११८

२.१३ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरु

क) प्राविधिक जनशक्तिको कमी

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि केन्द्रमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति, कार्यान्वयन तहमा ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरु र नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय रहेका छन् । चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरु योजना-२०७४ ले लक्षित गरे अनुसारको प्रतिफल प्राप्त गर्नका लागि गुरुयोजनाले तोके अनुसारको बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत हुनु वाञ्छनीय हुन्छ । हालका वर्षहरुमा गुरुयोजनाले माग गरे भन्दा निकै कम रकम तथा कार्यक्रम स्वीकृत हुने गरेको छ ।

स्वीकृत कार्यक्रमहरुको सफल एवम् प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि यथेष्ट मात्रामा कर्मचारीहरु चाहिने हुन्छ । हालको स्वीकृत दरवन्दीमा प्राविधिक कर्मचारीको संख्या नै कम छ भने स्वीकृत दरवन्दी पनि पदपूर्ति हुन नसकेको अवस्था रहेको छ ।

ख) भौतिक पूर्वाधारको कमी

चुरे-तराई मधेश क्षेत्रका ३७ जिल्ला अन्तर्गतका नदी प्रणाली र नदीप्रणाली बाहिरका क्षेत्रमा समेत हरेक वर्ष करिब २ अरब वरावरको कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति र ५ वटा कार्यान्वयन इकाईहरु मध्ये समिति र ४ वटा इकाईहरुको आफ्नो भवन समेत नभएको ।

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

सिमित संख्यामा रहेका कर्मचारीहरूलाई पनि आवास सुविधा उपलब्ध गराउन सक्ने अवस्था नरहेको । ठूलो तथा सार्वजनिक यातायात चल्ने स्थानबाट धेरै टाढाको कार्य क्षेत्र र दैनिक रूपमा अनुगमन गर्नु पर्ने प्रकृतिका कार्यक्रमहरू अनुगमनका लागि कर्मचारी परिचालन गर्न सवारी साधनको कमी रहेको ।

ग) बैदेशिक श्रोतको रकम समयमा निकास व्यवस्था नहुनु

गत आ.व.को स्वीकृत कार्यक्रममा ६० करोड ५५ लाख रुपैया बैदेशिक श्रोतको रकम रहेकोमा सो रकम समयमा निकास हुन नसकेकोले कार्यक्रम सञ्चालनमा गम्भिर रूपमा समस्या उत्पन्न भएको । बैदेशिक श्रोतको रकम नेपाल सरकारको श्रोतबाट व्यवस्थापन गरिए पनि शुरुमा रकम व्यवस्थापनमा देखिएको अन्यौलले कतिपय कार्यक्रम शुरु नै गर्न नसकिएको ।

घ) कोभिड १९

विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड १९ को कारण जारी भएको लामो समयको बन्दाबन्दी र बन्दाबन्दी पछिको पावन्दीका कारण कर्मचारी, उपभोक्ता तथा कामदार र सेवा प्रदायकहरूको गतिशिलतामा भएको सिमितताले जारी रहेका र शुरु हुनु पर्ने कार्यक्रमहरू प्रभावित भई समयमा कार्य सम्पन्न गर्न कठिनाई भएको । सतर्कता र सामाजिक दुरी कायम गरेर कार्यक्रमहरू सम्पन्न गर्ने प्रयत्न गरिए पनि शतप्रतिशत सफलता हासिल हुन नसकेको । कोभिडकै कारणले कतिपय कार्यक्रमको रकम रोक्का भएकोले ती कार्यक्रमहरू पनि सम्पन्न हुन नसकेको ।

सन्दर्भ सामग्रीहरू :

- चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरु योजना-२०७४
- वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका आ.व. २०७३-२०७४ (रा.चु.त.म.स.वि.स.)
- वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका आ.व. २०७४-२०७५ (रा.चु.त.म.स.वि.स.)
- वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका आ.व. २०७५-२०७६ (रा.चु.त.म.स.वि.स.)
- नेपाल राजपत्र भाग ५ (२०७१-३-१६)
- चुरे-तराई मधेश संरक्षण: कार्यक्रमको उपलब्धि र भावी कार्यदिशा-२०७५, डा.पेमनारायण कंडेल (पूर्व सदस्य-सचिव)
- राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण कार्यक्रमको विद्यमान अवस्था : चुनौती र संभावनाहरू-२०७५
- आ.व. २०७६-२०७७ मा समितिका शाखागत रूपमा बाडफाइ गरिएका कार्यक्रमहरूको सम्बन्धित शाखाहरूबाट प्राप्त तथ्यांकहरू

अनुसूची १

आ.व. २०७६/७७ को कार्यक्रम तथा प्रगतिको अवस्था

क) कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू

(रकम रु. लाखमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च	
१	२	४	५	६	७	८	९	१०	
	अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू								
१	गल्छी, पहियो, खहरे रोकथाम	वटा	२०६.००	२७.३५९	४१३०.००	२०३.००	२७.०९४	३९०७.५६	
२	नदी तथा खोला किनारा स्थिरकरण/व्यस्थापन (स्पर, डाइक, बायोइन्जिनियरिंग समेत)	कि.मि.	२०.३२	३९.०७१	५८९८.०९	१९.७७	३८.१०९	५३७४.८०	
३	हरित पेटीका निर्माण	हेक्टर	१२५.००	०.६२१	९३.७५	७१.७०	०.३५६	४५.८३	
४	राष्ट्रिय वृक्षरोपण अभियान (बाँस, फलफूल तथा वन विरुवा खरिद तथा रोपण)	क्षेत्रफल/स्थान	२५.००	३.२४८	४९०.२९	२२.००	२.५६९	३१०.११	
५	चुरे क्षेत्रका अति संवेदशील क्षेत्रमा तारवार सहित पुनरुत्पादन संरक्षण तथा व्यवस्थापन (HOT-SPOT) (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	हेक्टर	११३.००	०.९५२	१४३.७१	१००.७३	०.८४९	११७.१०	
६	कृषि वन प्रणाली प्रवर्धन	क्षेत्रफल/स्थान	२१.००	३.११३	४७०.००	१५.००	२.७१६	३०७.०४	
७	भूमिगत जल पुनर्भरण र सतहमुनिको पानी उपयोग	वटा	१२१.००	१२.१५६	१८३५.००	१०३.००	१०.३६७	१४२८.७८	
८	पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्धन कार्यक्रम	क्षेत्रफल/स्थान	१८.००	१.६९३	२५५.५०	१८.००	१.६९३	२३६.६३	

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
१	२	४	५	६	७	८	९	१०
९	रेन वाटर रन अफ हार्भेष्टिड ड्याम	बटा	१२.००	१.१९२	१८०.००	९.००	०.८९४	१००.४९
१०	भिरालो जग्गामा बहुवर्षीय (फलफूल) खेती	हेक्टर	८४.००	०.२७८	४२.००	६०.००	०.१९९	२९.६४
११	क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान तथा अन्य संरक्षण कार्य	क्षेत्रफल/ स्थान	१३.००	१.९६७	२९७.००	१२.००	१.७६९	२१२.६२
१२	फर्निचर एवं फिक्सर खरीद (कार्यालयको लागि फर्निचर फिक्चर्स)	नभएको	१४.००	०.१०९	१६.५०	१४.००	०.१०९	१३.६३
१३	मेशिनरी औजार (फोटोकपी, प्रिन्टर, ल्यापटप, कम्प्युटर स्तर वृद्धि, ए.सी., यु.पि.एस आदि (कार्यालय संचालनसंग सम्बन्धी यन्त्र, उपकरण तथा मेशीन औजार)	संख्या	७.००	०.०३६	५.५०	६.००	०.०२६	४.००
१४	पहिरौ रोकथाम नियन्त्रण (नमुना स्थल विकास) (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	बटा	८.००	१.५८९	२३९.८०	७.००	१.३९०	१८१.५१
१५	हरित पेटीका निर्माण (बाँके डडुवा खोला) (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/ स्थान	१.००	०.०२०	३.००	१.००	०.०२०	३.००
१६	हरित पेटीका निर्माण (मकवानपुर जिल्ला बागमति गाउँपालिका) (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/ स्थान	१.००	०.०३१	४.७५	०.००	०.०००	०.००
१७	भवन मर्मत (कार्यालय तथा आवास) (पूँजीगत सुधार खर्च)	प्याकेट	१.००	०.१९९	३०.००	१.००	०.१९९	४.९५

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
१	२	४	५	६	७	८	९	१०
१८	कराँ खोला तथा बाहुना खोला नदी नियन्त्रण, सुरङ्ग न.पा. वडा न.२, सप्तरी (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/स्थान	२.००	०.२६५	४०.००	२.००	०.२६५	३८.०५
१९	रतुवा खोला नियन्त्रण (दमक न.पा.वडा न.२ फाल्गुनानंद बस पार्क पूर्वी) (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/स्थान	१.००	०.५३२	८०.३०	१.००	०.५३२	२९.७०
२०	भालु ढुंगा पर्यटकीय क्षेत्र सुधार एवं सम्बर्धन कार्यक्रम, इलाम न.पा.-६, इलाम (अन्य सार्वजनिक निर्माण)	क्षेत्रफल/स्थान	१.००	०.०९९	१५.००	१.००	०.०९९	१४.७९
२१	खोला, खहरे नियन्त्रण (चन्द्रपुरनगरपालिका, रौतहट) (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/स्थान	२.००	०.४५०	६७.९०	२.००	०.४५०	६६.४७
२२	बाँस रोपण तथा व्यवस्थापन (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	क्षेत्रफल/स्थान	१.००	०.०९९	१५.००	१.००	०.०९९	१४.२४
२३	ओरिया खोला नियन्त्रण कार्यक्रम, ठोरी (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/स्थान	१.००	०.२६५	४०.००	१.००	०.२६५	३९.५०
२४	कराँ खोला नदी नियन्त्रण तथा वृक्षरोपण हेटौडा ६ मकवानपुर (बंशगोपाल कुशेश्वर महादेव मन्दिर) (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/स्थान	१.००	०.३९७	६०.००	१.००	०.३९७	५९.८५

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
१	२	४	५	६	७	८	९	१०
२५	दोभान खोला नियन्त्रण पाल्पा (बाँध निर्माण)	क्षेत्रफल/ स्थान	१.००	०.२६५	४०.००	१.००	०.२६५	३९.३०
२६	लामीरह बाँध निर्माण (खोला नियन्त्रण)(सैनामैना नगरपालिका) (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/ स्थान	१.००	०.०००	०.००	०.००	०.०००	०.००
२७	चिरेगाड खोला कटान नियन्त्रण, दंगीशरण गा.पा.- ५ बुलबुले, दाङ (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/ स्थान	१.००	०.३३१	५०.००	०.००	०.०००	०.००
२८	बह खोला आम्बोट खोला कटान नियन्त्रण, रामपुर न.पा.५, पाल्पा (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/ स्थान	१.००	०.३३१	५०.००	१.००	०.३३१	४९.१९
२९	नाइके डाँडा सामुदायिक वन , तारवार सहितको वृक्षरोपण, (फलफुल समेत), दंगीशरण गा.पा., दाङ (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	क्षेत्रफल/ स्थान	१.००	०.१६६	२५.००	०.००	०.०००	०.००
३०	तारवार सहितको वृक्षरोपण, (फलफुल समेत), दंगीशरण गा.पा., दाङ (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	क्षेत्रफल/ स्थान	१.००	०.२३२	३५.००	२.००	०.२३२	२३.८३
३१	रासी सोनारी ढुकेरी मानसरोवर स्मारक पार्क स्थापना (नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य)	क्षेत्रफल/ स्थान	१.००	०.०२६	४.००	१.००	०.०२६	४.००
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			९७.०९५	१४६५७.१		९१.३२०	१२६५६.६
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु							

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
१	२	४	५	६	७	८	९	१०
१.१.१.४	रा.प. द्वितीय (स्थायी कर्मचारी)	जना	५.०	०.२०५	३०.९२	५.०	०.२०५	३०.४४
१.१.१.५	रा.प. तृतीय (स्थायी कर्मचारी)	जना	१०.०	०.३०३	४५.७९	९.०	०.२७१	३७.६८
१.१.१.६	रा.प.अनं. प्रथम (स्थायी कर्मचारी)	जना	३०.०	०.६५८	९९.३४	३०.०	०.६५८	९१.७२
१.२.२.१	स्थायी कर्मचारीको मंहगी भत्ता (मंहगी भत्ता)	जना	४५.०	०.०७२	१०.८०	४५.०	०.०७२	६.४६
१.२.९.६	अन्य भत्ता (अतिरिक्त समय भत्ता)	जना	५.०	०.०१०	१.५०	४.०	०.००८	०.९२
१.३.१.१	निजामती कर्मचारीहरुको पोशाक खर्च (कर्मचारी पोशाक)	जना	४५.०	०.०३०	४.५०	४५.०	०.०३०	३.७०
२.१.१.१	धाराको महसुल (धाराको महसुल)	पटक	५.०	०.०१७	२.५०	५.०	०.०१७	१.६३
२.१.२.१	विद्युत महशुल (बिजुली महसुल)	पटक	५.०	०.०४१	६.२५	५.०	०.०४१	२.३८
२.१.३.१	जारको पिउने पानी (पिउने पानी)	जार	५.०	०.००८	१.२५	५.०	०.००८	१.११
२.१.६.१	टेलिफोन महसुल (टेलिफोन महसुल)	पटक	५.०	०.०६०	९.००	५.०	०.०६०	३.४१
२.१.७.१	ईमेल/ इन्टरनेट/वेवसाइट महसुल (ईमेल/ इन्टरनेट/वेवसाइट)	पटक	५.०	०.०४०	६.००	५.०	०.०४०	४.६१
२.२.२.७	जीप, कार को लागि डिजेल(कार्यालयको इन्धन) (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	बटा	५.०	०.०८३	१२.५०	५.०	०.०८३	११.०८
२.२.२.८	मोटरसाइकलका लागि पेट्रोल(कार्यालयको इन्धन) (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	बटा	५.०	०.०३३	५.००	५.०	०.०३३	३.४०
२.२.२.९	मोबिल(कार्यालयको इन्धन) (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	लीटर	५.०	०.०१७	२.५०	५.०	०.०१७	०.७७

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
१	२	४	५	६	७	८	९	१०
२.२.३.१	रग्यूस, डिस्टिल वाटर, मोबिल, ब्यट्टि तथा जेनेरेटर आदि(इन्धन- अन्य प्रयोजन) (इन्धन- अन्य प्रयोजन)	लीटर	५.०	०.००७	१.००	५.०	०.००७	०.५६
२.३.१.५	मोटर साईकल, कार, जिप, भ्यान(सवारी साधन मर्मत) (सवारी साधन मर्मत)	संख्या	५.०	०.१३२	२०.००	५.०	०.१३२	१६.७८
२.४.१.२१	स्टेशनरी तथा कार्यालय संचालनका लागि अन्य खर्च(कार्यालय मसलन्द सामान खर्च) (कार्यालय मसलन्द सामान खर्च)	संख्या	५.०	०.१४४	२१.७५	५.०	०.१४४	२१.६३
२.५.३.४	विपेशज्ञ सेवा र परामर्श खर्च(सेवा करार) (अन्य)	जना	५.०	०.२१३	३२.१०	५.०	०.२१३	२१.३०
२.५.७.२	हल्का सवारी चालक -व्यक्ति करार (व्यक्ति करार)	जना	५.०	०.१०१	१५.२९	५.०	०.०८६	१२.९१
२.५.७.३	कार्यालय सहयोगी -व्यक्ति करार (व्यक्ति करार)	जना	१०.०	०.१५५	२३.४०	१०.०	०.१५५	२३.९०
२.५.७.६	करार कर्मचारीको पोशाक खर्च (व्यक्ति करार)	जना	१५.०	०.०१०	१.५०	१५.०	०.०१०	१.५०
२.५.७.८	करार कर्मचारीको चाडवाड खर्च (व्यक्ति करार)	जना	१५.०	०.०१४	२.१०	१३.०	०.०१२	२.१५
२.६.६.४५	क्लस्टर स्तरीय समन्वय, प्रगती समिक्षा गोष्ठी (गोष्ठी तथा कार्यशाला)	क्षेत्र	२.०	०.०००	०.००	१.०	०.०००	०.००
२.६.६.४६	नदी प्रणाली स्तरीय वार्षिक योजना तर्जुमा कार्यक्रम (गोष्ठी तथा कार्यशाला)	नदी प्रणाली	२९.०	०.१६१	२४.३०	२७.०	०.१४६	१७.४२
२.७.२.७.१४	चुरे दिवस (इकाई स्तरीय) (मेला आयोजना तथा दिवस)	पटक	३.०	०.०००	०.००	१.०	०.०००	०.००

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
१	२	४	५	६	७	८	९	१०
२.८.१.८	अनुगमन तथा मुल्यांकन (अनुगमन मुल्याङ्कन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन भ्रमण खर्च)	नभएको	५.०	०.१३२	२०.००	५.०	०.१३२	१५.९७
२.८.२.३	सरुवा भ्रमण खर्च (आन्तरिक भ्रमण)	जना	५.०	०.०१७	२.५०	५.०	०.०१७	२.१९
२.९.२.४	तेश्रो पक्ष बीमा र नविकरण(बीमा सवारी साधन) (बीमा सवारी साधन)	संख्या	३५.०	०.०१३	२.००	३३.०	०.०१२	१.८२
२.९.९.५	कार्यान्वयन इकाई कार्यालयको लागि विविध खर्च (अन्य विविध खर्च)	पटक	५.०	०.०३३	५.००	५.०	०.०३३	३.८५
८.१.३.१	कार्यालय/गोदाम/आवास प्रयोजनको लागि घर भाडा (कार्यालयको घर भाडा)	महिना	४८.०	०.१४२	२१.४०	३६.०	०.१४२	२०.४२
८.१.३.४	कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरुमा पदाधिकारीहरुको मुकामको लागि घरभाडा (कार्यालयको घर भाडा)	महिना	४५.०	०.०५६	८.४०	३४.०	०.०४२	३.७५
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			२.९०५	४३८.५९		२.८२४	३६५.४५
	कुल जम्मा			१००.	१५०९५.६८		९४.१४५	१३०२२.०

प्रतिवेदन अवाधिको प्रगति	भारित	भौतिक	९३.१४ प्रतिशत
प्रतिवेदन अवाधिको खर्च	पूँजिगत रु. १२६५६.६०	जम्मा रु. १३०२२.००	८६.२६ प्रतिशत
	९४.१४ प्रतिशत		
	चालु रु. ३६५.३९		

ख) नेपाली सेना

(रकम रु. लाखमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
अ)								
११.४.१७.२२१	पुँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु सप्तरी जिल्लाको अमाहा इलाकामा पाँचौं चरणको वृक्षरोपण, क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान र संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्य (श्री नं.१ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण, रानीवास ब्यारेक सिन्धुली (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	क्षेत्रफल / स्थान	१.००	१५.००	३०.००	०.९०	१३.५०	
११.४.१७.२२२	सिरहा जिल्लाको मिर्चिया न.पा. स्थित जय वज्रंगवली सा.व.को क्षेत्रमा दोश्रो चरणको वृक्षरोपण, क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान र संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्य (श्री नं. १ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण, रानीवास ब्यारेक सिन्धुली (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	क्षेत्रफल / स्थान	१.००	३०.००	६०.००	०.९०	२७.००	
११.४.१७.२२३	नवलपरासी जिल्लाको दाउन्ने देवि सा.व मा चौथो चरणको वृक्षरोपण, क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान र संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्य (श्री नं. २ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण, हात्तीखोर ब्यारेक, नवलपरासी (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	क्षेत्रफल / स्थान	१.००	२०.००	४०.००	०.९०	१८.००	
११.४.१७.२२४	दाङ जिल्लाको जनकल्याण र नेवारिकोट सा.व. मा पहिलो चरणको वृक्षरोपण, क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान र संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्य (श्री नं. २ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण, हात्तीखोर ब्यारेक, नवलपरासी (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	क्षेत्रफल / स्थान	१.००	३५.००	७०.००	०.९०	३१.५०	

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
क)	पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			१००.०	२००.०		९०.०	१७३.०६
	कुल जम्मा			१००.०	२००.०		९०.०	१७३.०६

प्रतिवेदन अवधिको प्रगति	भारित	९०.००	प्रतिशत	भौतिक	९०.००	प्रतिशत		
प्रतिवेदन अवधिको खर्च	पूँजीगत रु.	१७३.०६	चालु रु.	०.००	जम्मा रु.	१७३.०६	८६.५३	प्रतिशत

ग) राष्ट्रपति चुरे-तराइ मधेश संरक्षण विकास समिति

(रकम रु. लाखमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
अ)	पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू							
११.४.१५.१	जमिन मुनिको पानी व्यवस्थापन दुधौरा नदी बारा (जितपुर सिमरा उप. म.न.पा.वडा नं.२२) (सिंचाइ प्रणालीको निर्माण)	क्षेत्रफल/स्थान	१.००	२.८१	४०.००	१.००	२.८१	३८.६५
११.४.१७.१७९	ताल तलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन (इटहरी उ.प.न.पा. -२, सुनसरी (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	क्षेत्रफल/स्थान	१.००	२.४६	३५.००	१.००	२.४६	३३.५०
११.४.२२.२७	चुरे भावर क्षेत्रमा जल पुनर्भरण पोखरी निर्माण (अन्य सार्वजनिक निर्माण)	वटा	१.००	२.२५	३२.००		०.००	१.७७
११.४.२२.३२	नदी प्रणालीको दीर्घकालीन अनुगमन स्थल निर्माण (अन्य सार्वजनिक निर्माण)	वटा	१.००	०.००				

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
११.४.२२.४४	ताल तलैया संरक्षण तथा व्यस्थापन (हसिना सिमसार, किचकबध पोखरी, बराह ताल सुर्खेत, डबहा ताल गैडाकोट, चक्कर दह धनुषा, सतपत्रे दह सिरहा, दमक न.पा.३ सिमसार, कमला न.पा. भलुवाहा ५ सिमसार, पनेश्वा पोखरी दांग, सखुबिर ताल कपिलवस्तु, भरतपुर न.पा., वृन्दा ताल कंचनपुर) (अन्य सार्वजनिक निर्माण)	क्षेत्रफल/ स्थान	१२.००	११.४२	१६२.५०	५.००	४.७६	११८.९३
११.४.२२.१३५	ताल तलैया संरक्षण तथा व्यस्थापन (हसिना सिमसार, किचकबध पोखरी, बराह ताल सुर्खेत, डबहा ताल गैडाकोट, चक्कर दह धनुषा, सतपत्रे दह सिरहा, दमक न.पा.३ सिमसार, कमला न.पा. भलुवाहा ५ सिमसार, पनेश्वा पोखरी दांग, सखुबिर ताल कपिलवस्तु, भरतपुर न.पा., वृन्दा ताल कंचनपुर) (११.४.२२.४४) (अन्य सार्वजनिक निर्माण)	क्षेत्रफल/ स्थान	१२.००	११.४२	१६२.५०	५.००	४.७६	
११.५.३०.९	चुरे संरक्षण तथा व्यस्थापन संग सम्बन्धित विषयमा अनुसन्धान (वन सम्बन्धी अनुसन्धान तथा परामर्श)	बटा	२०.००	२१.१३	३००.७४	१५.००	१९.८१	२७८.५७
११.५.३०.१२	चुरे क्षेत्रमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन (Case Study) (वन सम्बन्धी अनुसन्धान तथा परामर्श)	बटा	१.००	०.३५	५.००	१.००	०.३५	४.९७
११.५.३०.१३	भावर क्षेत्र वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको पुनरुत्पादन अवस्था अध्ययन (Case Study) (वन सम्बन्धी अनुसन्धान तथा परामर्श)	बटा	१.००	०.३५	५.००	१.००	०.३५	४.९७

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
११.५.३०.२८	नदी प्रणालीको दिर्घकालिन अनुगमन स्थल पहिचान, स्थापना तथा Sedimentation को अध्ययन तथा विक्षेपण (वन सम्बन्धी अनुसन्धान तथा परामर्श)	पटक	१.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
११.५.३४.१	चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यको लागि स्नातक तहको विद्यार्थीलाई इन्टर्नशीप निम्ति सहयोग (४ महिना) (शैक्षिक अनुसन्धान तथा परामर्श)	संख्या	३०.००	१.६९	२४.००	३०.००	१.६९	१५.९७
११.५.३४.२	चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन संग सम्बन्धित सोधपत्र को निम्ति सहयोग (शैक्षिक अनुसन्धान तथा परामर्श)	संख्या	१०.००	०.५३	७.५०	१०.००	०.५३	७.४९
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			५४.४०	७७४.२४		३७.५१	५०४.८२
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु			०.००				
१.१.१.२	रा.प. विशिष्ट (स्थायी कर्मचारी)	जना	१.००	०.५६	७.९०	१.००	०.५६	१२५.९७
१.१.१.४	रा.प. द्वितीय (स्थायी कर्मचारी)	जना	६.००	२.४२	३४.४८	३.००	१.६१	
१.१.१.५	रा.प. तृतीय (स्थायी कर्मचारी)	जना	२१.००	५.१०	७२.५९	९.००	३.१९	
१.१.१.६	रा.प.अनं. प्रथम (स्थायी कर्मचारी)	जना	१२.००	३.२५	४६.२३	८.००	२.९२	
१.१.७.१	अध्यक्ष (पारिश्रमिक पदाधिकारी)	जना	१.००	०.४९	६.९३	१.००	०.४९	३२.४७
१.१.७.२	सदस्य (पारिश्रमिक पदाधिकारी)	जना	४.००	१.९०	२७.०७	४.००	१.९०	
१.२.२.१	स्थायी कर्मचारीको महंगी भत्ता (महंगी भत्ता)	जना	४०.००	०.३९	५.६०	२१.००	०.२१	४.९६
१.२.९.७	समितिका कर्मचारीहरुको लागि अन्य भत्ता (अतिरिक्त समय भत्ता)	नभएको	१.००	०.१४	२.००	१.००	०.१४	०.७०

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
१.२.१.२.१	पदाधिकारीको मसलन्द, पानी तथा बिजुली सुविधा (पदाधिकारी अन्य भत्ता)	महिना	१२.००	०.१४	२.००	१२.००	०.१४	
१.३.१.१	निजामती कर्मचारीहरुको पोशाक खर्च (कर्मचारी पोशाक)	जना	४०.००	०.२८	४.००	२१.००	०.१५	२.१०
२.१.१.१	धाराको महसुल (धाराको महसुल)	पटक	४६.००	०.०५	०.७५	४०.००	०.०५	०.८३
२.१.२.१	बिद्युत महशुल (बिजुली महसुल)	पटक	२५.००	०.१४	२.००	२०.००	०.११	
२.१.३.१	जारको पिउने पानी (पिउने पानी)	जार	७.५०	०.०४	०.५०	७.५०	०.०४	
२.१.६.१	टेलिफोन महसुल (टेलिफोन महसुल)	पटक	१.००	०.१६	२.३०	१.००	०.१६	१.८८
२.१.७.१	ईमेल/ इन्टरनेट/वेबसाइट महसुल (ईमेल/ इन्टरनेट/वेबसाइट)	पटक	०.५०	०.१२	१.७०	०.५०	०.१२	
२.१.१.१.१	पदाधिकारीको सुविधाको सञ्चार खर्च (पदाधिकारीको सुविधाको सञ्चार खर्च)	जना	६.००	०.१४	२.००	६.००	०.१४	०.५५
२.२.१.५	पदाधिकारी सुविधा इन्धन(कार्यालयको इन्धन) (इन्धन पदाधिकारी)	लीटर	१०८०.००	१.०५	१५.००	१०८०.००	१.०५	७.११
२.२.१.७	जीप, कार को लागि डिजेल(कार्यालयको इन्धन) (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	वटा	६७५५.४०	०.५७	८.१५	६७५५.००	०.५७	९.५६
२.२.२.८	मोटरसाइकलका लागि पेट्रोल(कार्यालयको इन्धन) (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	वटा	२४००.००	०.१९	२.७६	२४००.००	०.१९	
२.२.२.९	मोबिल(कार्यालयको इन्धन) (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	लीटर	५०४.००	०.२२	३.०९	५००.००	०.२२	

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
२.२.३.१	रयाँस, डिस्टिल वाटर, मोबिल, ब्यट्रि तथा जेनेरेटर आदि(इन्धन- अन्य प्रयोजन) (इन्धन- अन्य प्रयोजन)	लीटर	१.००	०.१४	२.००	१.००	०.१४	०.१२
२.३.१.५	मोटर साईकल, कार, जिप, भ्यान(सवारी साधन मर्मत) (सवारी साधन मर्मत)	संख्या	१५.००	१.७६	२५.००	२०.००	१.७६	२४.९६
२.३.९.५	पार्टिसिन् तथा रंगरोगन तथा मर्मत(भवन) (भवन)	संख्या	०.००	०.००	०.००			
२.४.१.२१	स्टेशनरी तथा कार्यालय संचालनका लागि अन्य खर्च(कार्यालय मसलन्द सामान खर्च) (कार्यालय मसलन्द सामान खर्च)	संख्या	१.००	१.७६	२५.००	१.००	१.७६	१७.६०
२.४.१.२.५	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन (छपाई खर्च)	पटक	१.००	०.२४	३.४५	१.००	०.२४	२.५४
२.४.१.३.२	नीति ,नियम, कार्यनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका तयारी तथा प्रकाशन (पत्रपत्रिका तथा पुस्तिका)	नभएको	१.००	०.३२	४.५५	१.००	०.३२	०.६६
२.५.३.४	विपेशज्ञ सेवा र परामर्श खर्च(सेवा करार) (अन्य)	जना	१.००	४.०८	५८.००	१.००	४.०८	३०.११
२.५.७.१	कम्प्युटर अपरेटर -व्यक्ति करार (व्यक्ति करार)	जना	१.००	०.२०	२.८२	१.००	०.२०	४२.८०
२.५.७.२	हल्का सवारी चालक -व्यक्ति करार (व्यक्ति करार)	जना	९.००	१.४५	२०.५८	७.००	१.१२	
२.५.७.३	कार्यालय सहयोगी -व्यक्ति करार (व्यक्ति करार)	जना	७.००	०.८९	१२.६०	८.००	०.८९	
२.५.७.६	करार कर्मचारीको पोशाक खर्च (व्यक्ति करार)	जना	१८.००	०.१३	१.८०	१२.००	०.०८	
२.५.७.८	करार कर्मचारीको चाडवाड खर्च (व्यक्ति करार)	जना	१८.००	०.३२	४.५४	१२.००	०.२१	
२.५.७.१९	कम्प्युटर अधिकृत (व्यक्ति करार)	जना	१.००	०.२६	३.६६	१.००	०.२६	

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
२.६.२.१२	कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि तालिम (कर्मचारी दक्षता बृद्धि तालिम (प्रमाण पत्र नदीने))	पटक	२.००	०.००	०.००			
२.६.४.२२	सामाजिक परिचालन सम्बन्धि अभिसुधीकरण तालिम (उद्यमशीलता ,रोजगारी मुलक / सशक्तिकरण / सीप विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम)	पटक	२.००	०.३५	५.००	१.००	०.१८	४.३३
२.६.६.४४	केन्द्रस्तरीय समन्वय बैठकहरु (गोष्ठी तथा कार्यशाला)	पटक	३.००	०.५३	७.५०	३.००	०.५३	२.१४
२.६.६.४७	केन्द्र स्तरीय प्रगति समिक्षा गोष्ठी (गोष्ठी तथा कार्यशाला)	पटक	१.००	०.४२	६.००	०.००	०.००	
२.६.६.४८	नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पन्च वर्षीय) योजना तर्जुमा कार्यक्रम (गोष्ठी तथा कार्यशाला)	बटा	११.००	२.२९	३२.६०	१२.००	२.२९	१६.८२
२.७.१.२	प्रेस क्लिपिंग संकलन तथा प्रकाशन (तयारी सामान खरिद खर्च)	पटक	१२.००	०.०४	०.६०	१२.००	०.०४	०.४८
२.७.१.३	राष्ट्रिय स्तरको टेलिभिजनबाट चुरे सम्बन्धि सार्वजनिक बहस (तयारी सामान खरिद खर्च)	पटक	१.००	०.३५	५.००		०.००	
२.७.१.४	चुरे संरक्षण सम्बन्धि सुचना राष्ट्रिय स्तरका संचार माध्यमबाट प्रवाह (तयारी सामान खरिद खर्च)	पटक	१००.००	०.३८	५.४०	१०.००	०.०४	०.३२
२.७.५.४५	नदी प्रणालीमा सामाजिक परिचालन कार्यक्रम (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण)	नदी प्रणाली	२९.००	५.४२	७७.१०	२९.००	५.४२	५८.०२
२.७.७.१४१	नदी उकास जग्गामा हरियाली प्रवर्द्धन सम्बन्धी अध्ययन (अध्ययन /सर्वेक्षण/अनुसन्धान)	बटा	२.००	०.६८	९.७०	२.००	०.६८	९.५३

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	खर्च
२.८.१.८	अनुगमन तथा मुल्यांकन (अनुगमन मुल्यांकन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन भ्रमण खर्च)	नभएको	१.००	२.४६	३५.००	१.००	२.४६	१३.०८
२.८.२.३	सरुवा भ्रमण खर्च (आन्तरिक भ्रमण)	जना	१.००	०.१४	२.००	१.००	०.१४	०.३१
२.८.३.१	जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि अनुभव आदान प्रदान (विदेश) (वैदेशिक भ्रमण)	पटक	१.००	२.४६	३५.००	१.००	२.४६	३२.४४
२.९.१.४	तेश्रो पक्ष बीमा र नविकरण(बीमा स्वारी साधन) (बीमा स्वारी साधन)	संख्या	२७.००	०.२८	४.००	२७.००	०.२८	२.९५
२.९.१.४	समितिको लागि विविध खर्च (अन्य विविध खर्च)	पटक	१.००	०.४९	७.००	१.००	०.४९	३.५०
७.२.५.२	उच्च अध्ययनमा सहयोग (समितिको लागि काम गर्ने कर्मचारीलाई फेलोशिप, रिसर्च र अध्ययन शुल्क मात्र) (उच्च शिक्षा)	जना	३.००	०.४२	६.००	०.००	०.००	
८.१.४.१	पदाधिकारीको घर भाडा (पदाधिकारीको सुविधाको घर भाडा)	महिना	६०.००	०.००	०.००	०.००		
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				४५.६०		४०.००	४४८.८४
	जम्मा			१००.००	१४२३.१९		७७.५१	९५३.६६
प्रतिवेदन अवधिको प्रगति	भारित	७७.५१	प्रतिशत	भौतिक	८२.०९	प्रतिशत		
प्रतिवेदन अवधिको खर्च	पूँजगत रु.	५०४.८२	चालु रु.	४४८.८४	जम्मा रु.	९५३.६६	प्रतिशत	६७.०१

अनुसूची २

समितिको हालसम्मको मुख्य मुख्य उपलब्धीहरू

क्र.सं.	इकाई	मुख्य कार्यक्रम तथा आन्विक लक्ष्य	भा.सं. २०७१-७२		भा.सं. २०७२-७३		भा.सं. २०७३-७४		भा.सं. २०७४-७५		भा.सं. २०७५-७६		भा.सं. २०७६-७७		जम्मा		कैमिल	
			लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति		लक्ष्य
१	प्याकेज	७४४ स्थानिय तह अमुसार वन जलाधारहरूको नक्साकन	०	०	०	१	१	०	०	०	१	१	१	१	१	१		
२	हेक्टर	श्रीत संवेदनशील क्षेत्र (HOT SPOT) संरक्षा	४२०	४६७	४३७	४६१	४४८	७०	७०	१६२	१४६	१६०७	११३	१००.७३	११७३	१७०७.७३		
३	गोटा	क्षतिग्रस्त सार्वजनिक भूमि पुनरुत्थान	०	१७	७	२९	२९	३०	३०	२४	२२	१०१	१७	१६	११८	१०४		
४	गोटा	गल्छी पहिरो तथा बहरो रोक्नयाम	६४	१८७	१८४	१८२	१८०	१४०	१३३	१७२	१६४	७४४	२०६	२०३	९४१	९३१		
५	गोटा	गाई, भैँसी, बाख्रा, बँसुरु तथा कुखुराको गोठ, खोर तथा डुङ सुधार	१७०४	१९६०	१४२०	२०६१	२०६१	०	०	०	०	४३६६	४४४१	४३६६	४४४१	४४४१		
६	हजार	गुणस्तरीय किरावा तथा बीउ व्यवस्थापन	४८२४	४७७०	८०१३	८४४६	३८०८	३७४२	३८०८	६२०	६१९	२७६१४	२६४३९	२४००	२०६१.१	२०६१.१	२८६१९.६४	
७	फटक	गुराबाना तयार तथा प्रकाशन	०	०	०	१	१	०	०	०	१	१	१	१	१	१		
८	प्याकेज	चुरे क्षेत्रमा रहेको Invasive Alien प्रजातिको नक्साकन	०	१	१	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१		
९	जिल्ला	चुरेको वन श्रोत माथिको स्थानीयको शिक्षा अध्ययन	१	१	१	०	०	०	०	०	२	२	२	२	२	२		
१०	हेक्टर	बडिबुटी रोपना तथा किरावा	१६१	१४३	३४	३४	३४	७०	६६	०	३००	२७८	३००	२७८	३००	२७८		
११	कि.मि.	हटकथ्य निर्माण	३३	३०	२३	३६	३४	१८	१८	०	११०	९९	११०	९९	११०	९९		
१२	हेक्टर	ताराबार सहित बँस तथा अन्य प्रजाति खरिद तथा रोपण	१४०८	१२६७.६२	१४४	१४४	२४	२४	२४	७	१८४१	१७०१	१८४१	१७००.६२	१८४१	१७००.६२		
१३	हेक्टर	नदी उकाल जग्गा संरक्षण तथा बृवाओपण	३३७	३२८	१७४	१३४	१३४	२४	२४	०	६६४	६२२	६६४	६२२	६६४	६२२		
१४	हेक्टर	नदी किनारा हीरत पेटी विकास																
१५	कि.मि.	नदी तथा खोला किनारा व्यवस्थापन	२६	२१	८६	४७	४७	४१	४०	२४.९७	३२१	१९०	२०३२	१९.७७	२४१	२१०		
१६	हेक्टर	नदी प्रणालीको खाली सार्वजनिक पर्ति जग्गामा बृवाओपण	११	११	९९१	४४८	४४८	६८३	५९३	०	०	१९४	१९४	१९४	१९४	१९४		

क्र.सं.	इकाई	मा.ब. २०७१-७२		मा.ब. २०७२-७३		मा.ब. २०७३-७४		मा.ब. २०७४-७५		मा.ब. २०७५-७६		मा.ब. २०७६-७७		जम्मा		कैफियत
		लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	
१७	नर्सरी मर्मत । सुदृढीकरण तथा व्यवस्थापन	३३	३३	५५	५५	१०४	१०४	११	११	२३६	२३६	२४०	२४०	२३६	२३६	
१८	पर्याप्त टन प्रदर्शन र विकास	३	३	०	०	५	५	०	०	१६	१६	१८	१८	४२	३९	
१९	पशुपक्षी विक्री केन्द्र	२०	२०	६	४	७	७	०	०	३३	३३	३३	३३	३३	३९	
२०	पहिलो रोकथाम नियन्त्रण (नामुना स्थल विकास)															
२१	पानी मुहान संरक्षण तथा कुत्रा उत्खनन	२२२	१९५	११२	९५	१४८	१४८	१२५	११६	५०७	५०७	६०७	५४८	५४८	५४८	
२२	फलफुलको विरुवा खरिद तथा वितरण	२३६.२	१०९.७४९	९५.९७२	५२.०३५	१२०.७८	५२.०३५	०	०	४५.३	४५.३	२८४	२९३.२२	२९३.२२	४९७.९९	
२३	बौसको विरुवा उत्खनन तथा खरिद	११५	१०५.३	१०८	१०९	१३७	९८	४४९	३८९	८०९	६८५	८०९	६८५	६८५	६८५	
२४	भिरालो कृषि भूमिमा बहुवर्षीय बाली विन्यास															
२५	भू स्वत्वान उच्चार कार्य	६०	५९	४०	३८	६४	६४	०	०	१६९	१६९	१६५	१६५	१६५	१६५	
२६	भूमिगत जल पुनर्रक्षण, पोखरी निर्माण तथा संरक्षण	६७	६०	१२९	११३	१२५	११८	४९	४९	५२	५८	१२९	१०३	५३५	४८३	
२७	माझा पोखरी निर्माण	०	०	१८	१४	२३	२०	०	०	४९	३४	४९	४९	३४	३४	
२८	माहुरी घार तथा गोला वितरण	०	०	०	०	२८	२०	१७०	१५६	१९८	१७६	१९८	१७६	१७६	१७६	
२९	रेन बाटर रन अफ हाबिटिंग ड्र्याम	६	६	२९	१६	३५	३५	५६	५३	४५	४५	१२	९	१८८	१३४	
३०	वनस्थिति उद्यम निर्माण	१	१	२	२	३	३	५	५	११	११	११	११	११	१०	
३१	वनस्थिति प्रगतिको प्रदर्शनी स्थल निर्माण तथा व्यवस्थापन	५	५	५	५	५	५	७	७	०	०	०	०	२२	२२	
३२	सहकार्यमा बायोग्यास निर्माण तथा अमुदान	३४०	३४०	३३९	३१४	३८५	३८५	५५०	५२९	३८०	३५७	१९९४	१९९४	१९९४	१९९४	
३३	साना सिंचाइ तथा सफारी सिंचाइ	६८९	६७९	३०२	२४२	२६०	२६०	२१२	१८७	०	०	१४५९	१३६०	१४५९	१३६०	
३४	ताललैया तथा सिमसार व्यवस्थापन	३	३	११	११	८	८	४	२	८	८	१३	६	४७	३६	
३५	स्प्रेस्टड तथा चेकड्याम निर्माण	१०१	७४	३५४	३४३	३५८	३५८	७३	७१	०	०	९६४	९६४	९६४	९६४	

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

अनुसूची ३

समिति र कार्यन्वयन निकायहरुको एकमुष्ठ निकाशा, खर्च र प्रगतिको अवस्था

(रकम रु. लाखमा)

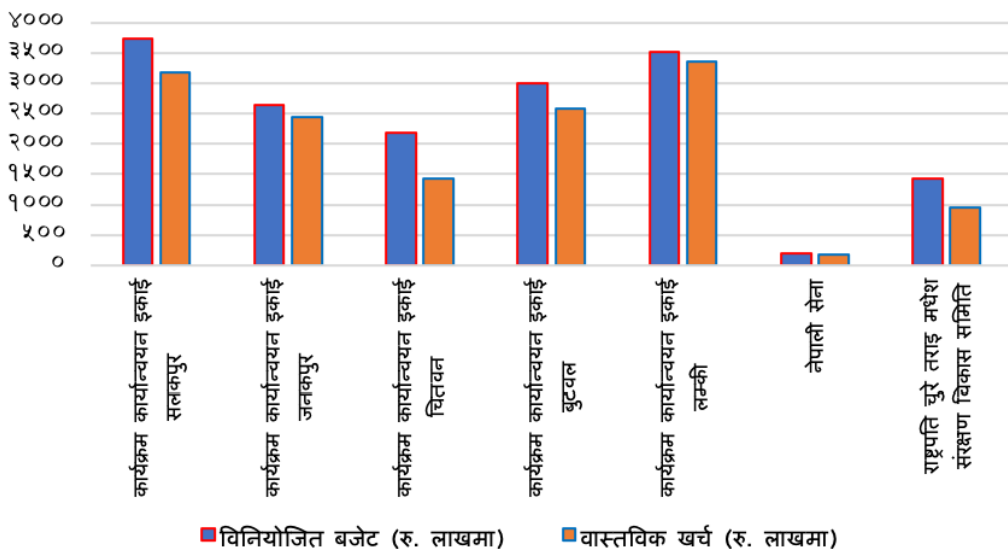
कार्यक्रम / आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट			वार्षिक खर्च			खर्च प्रतिशत			प्रगति प्रतिशत	
	चालु	पूँजीगत	जम्मा बजेट	चालु	पूँजीगत	जम्मा खर्च	चालु	पूँजीगत	जम्मा	भारित	भौतिक
सलकपुर	८८.२७	३६५९.८६	३७४८.१३	७६.६५	३१०१.६४	३१७८.२९	८६.८३	८४.७५	८४.८०	९४.०४	९४.६२
जनकपुर	८८.९६	२५५५.४५	२६४४.४१	६९.३५	२३७७.६४	२४४६.९९	७७.९६	९३.०४	९२.५३	९६.५८	९७.६५
चितवन	७९.२२	२१०४.३५	२१८३.५७	६१.९९	१३६७.२७	१४२९.२६	७८.२५	६४.९७	६५.४६	८६.५५	८३.०४
बुटवल	८७.४७	२९११.३५	२९९८.८२	७०.५६	२५२३.००	२५९३.५६	८०.६६	८६.६६	८६.४९	९३.१७	९४.४२
लम्की	९४.६७	३४२६.०८	३५२०.७५	८६.८६	३२८७.०५	३३७३.९१	९१.७५	९५.९४	९५.८३	९७.९७	९५.९८
नेपाली सेना		२००.००	२००.००	०.००	१७३.०६	१७३.०६		८६.५३	८६.५३	९०.००	९०.००
केन्द्र	६४८.९५	७७४.२४	१४२३.१९	४४८.८४	५०४.८२	९५३.६६	६९.१६	६५.२०	६७.०१	७७.५१	८२.०९
जम्मा	१०८७.५४	१५६३१.३३	१६७१८.८७	८१४.२४	१३३३४.४८	१४१४८.७२	७४.८७	८५.३१	८४.६३	९२.६८	९१.११

अनुसूची ४
आ.व. २०७१/७२ देखि २०७६/७७सम्मको वित्तीय प्रगति

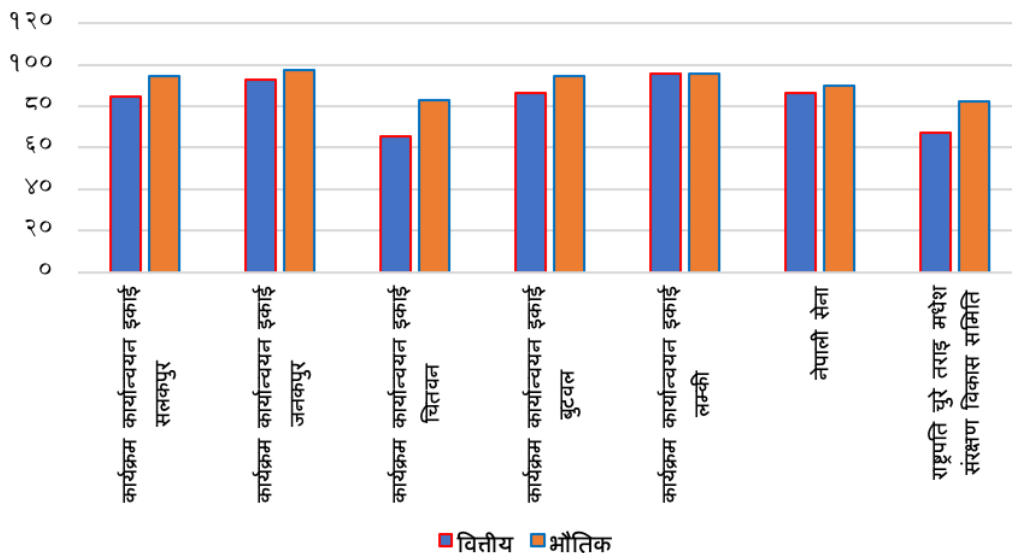
(रकम रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजित बजेट (रु) हजारमा			संशोधित बजेट (रु.) हजारमा			कुल खर्च (रु.) हजारमा				भौतिक प्रगति
	नेपाल सरकार	वैदेशिक	जम्मा	नेपाल सरकार	वैदेशिक	जम्मा	नेपाल सरकार	वैदेशिक	जम्मा	प्रतिशत	
२०७१/०७२	९९३८००	-	९९३८००	१२४६४४०	-	१२४६४४०	११५९९८५.००	-	११५९९८५.००	९३.०६	९२.११
२०७२/०७३	१९६८१५.१	-	१९६८१५.१	१९६४२५.१	-	१९६४२५.१	१७७६२९५.००	-	१७७६२९५.००	९०.४३	
२०७३/०७४	१८८३८५४	-	१८८३८५४	१८४७३३०४	-	१८४७३३०४	१७२३३२६.००	-	१७२३३२६.००	९३.२९	
२०७४/०७५	१८२४८३५	-	१८२४८३५	१८२४८३५	-	१८२४८३५	१६१०१०२.००	-	१६१०१०२.००	८८.२३	
२०७५/०७६	१६१४२२५	८५४७५	१६९९७००	१५८०९६२	८५४७५	१६६६४३७	१४६४९८६.००	६१९३३	१५२६९१९.००	९१.६३	
२०७६/०७७	११३१४००	६०५५००	१७३६९००	१६७१८८७	-	१६७१८८७	१४१४८७२.१८	-	१४१४८७२.१८	८४.६३	९१.११
जम्मा	९४१६२६५	६९०९७५	१०१०७२४०	१०१३५६७९	८५४७५	१०२२१५४	९१४९५६६.१८	६१९३३	९२११४९९.१८	९०.१२	९१.६१

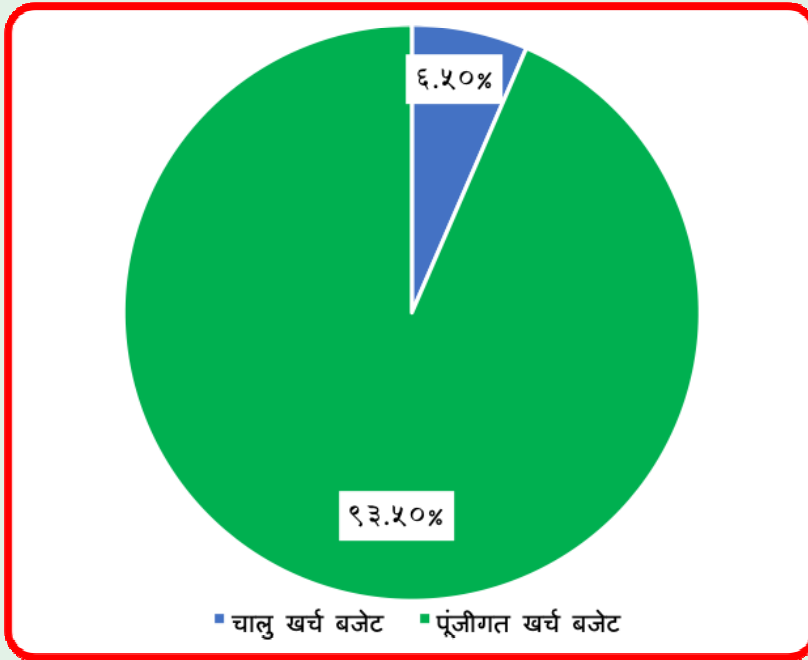
कार्यान्वयन निकायको विनियोजन तथा खर्चको अवस्था

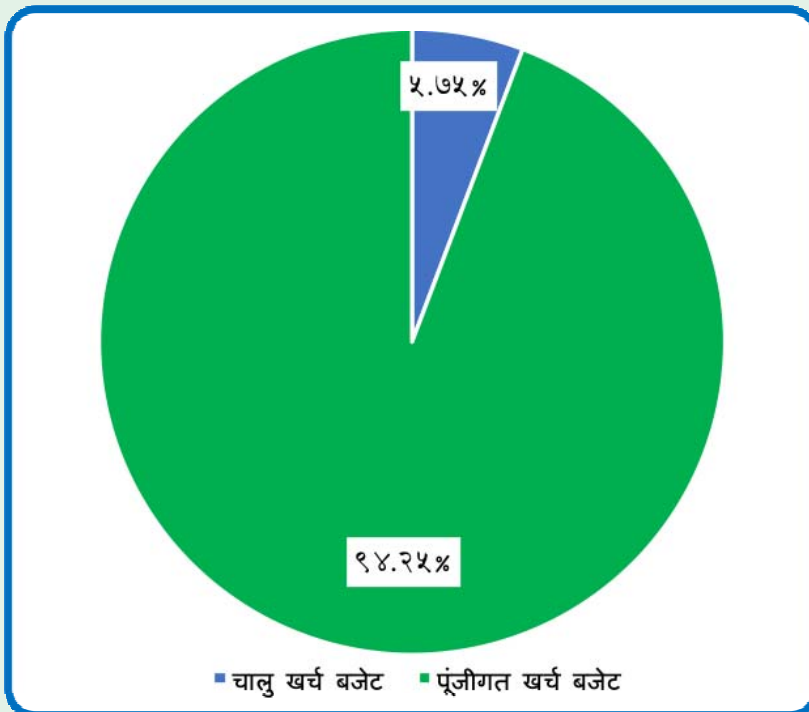
कार्यान्वयन निकायको वित्तीय तथा भौतिक प्रगति

आ.व. २०७६/७७ को विनियोजित बजेटको अवस्था

आ.व. २०७६/७७ को खर्चको अवस्था

अनुसूची ५

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरु

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	शाख इकाई
१	श्री वीरेन्द्र यादव	अध्यक्ष	९८५४०२३६१६	birendra.deep@gmail.com	भरतपुर, चितवन
२	श्री रामदयाल यादव	सदस्य	९८५४०२७२३९	ramdayal525387@gmail.com	जनकपुर, धनुषा
३	श्री दिपा प्रधान	सदस्य	९८५१०३०६७९	deepapradhan@hotmail.com	सलकपुर, मोरङ
४	श्री विदुर भारती	सदस्य	९८५११४७५६०	bidurbharati@gmail.com	लम्की, कैलाली,
५	श्री नवराज काफ्ले	सदस्य-सचिव	९८४१७४१६५२	kaffenawa@gmail.com	रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
६	श्री शरद वावु पगेनी	उप-सचिव	९८४१४८४९८७	sbpageni@gmail.com	नीति तथा योजना
७	श्री राजन रेगमी	उप-सचिव	९८४१३५५३५१	rajan.regmi67@yahoo.com	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास
८	श्री उद्धवप्रसाद घिमिरे	लेखा अधिकृत	९८४३४३८७१०	uddhav_ghimire@yahoo.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
९	श्री शंकर कुमार गिरी	स.व.अ.	९८४१३७७७६४	skgiri2004@yahoo.com	नीति तथा योजना
१०	श्री राजमान श्रेष्ठ	स.भु.स.अ	९८४१५२६५३१	Shrestharajman31@gmail.com	अयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन
११	श्री नवीननाथ चालिसे	स.व.अ	९८४९०७४३३३	chalisenavin@yahoo.com	सार्वजिक सञ्चार, सामाजिक परिचालन
१२	श्री कर्णबहादुर पाण्डे	स.व.अ	९८५७०६७६४४	karnapandeygulmi@gmail.com	नीति तथा योजना
१३	श्री भिष्म आचार्य	शा.अ.	९८४१२९८५१९	bhishmaacharya111@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१४	श्री सुरेश खनाल	शा.अ.	९८५१२४८०७३	sureshkhanal13@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१५	श्री काशी राम यादव	स.भु.स.अ	९८४९१०४०८४	ykashimuskana@gmail.com	अयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन
१६	श्री नैनबहादुर तामाङ	स.भु.स.अ	९८५५०६८००१	sendnshare@gmail.com	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास
१७	श्री प्रेमनाथ पौडेल	भुगर्भशास्त्री	९८४१७३७४६५	sriprem.goo@gmail.com	अयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	शाख इकाई
१८	श्री मिलन ढुङ्गाना	स.अ.अ.	९८४९७४४७५०	milan.dhungana@nepal.gov.np	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास
१९	श्री क्षितिज श्रेष्ठ	कम्प्युटर अधिकृत	९८५११६२८७७	xitij555@hotmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
२०	श्री विनायक मानान्धर	रेन्जर	९८४१०५५५६५	manandhar13b@gmail.com	नीति तथा योजना
२१	श्री रामनाथ चौधरी	रेन्जर	९८४५०४१९३६	rnchoudhary1977@gmail.com	अध्ययन विदा
२२	श्री प्रभा श्रेष्ठ	लेखापाल	९८५१२५४२६६	munagovinda@yahoo.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
२३	श्री रोशन कुमार गिरी	नायब सुब्बा	९८५१०९६७२५	roshankumar126@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
२४	श्री दुर्गा रेग्मी	नायब सुब्बा	९८४२७९६६६६	durgaregmi2043@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
२५	श्री विनिता शर्मा	नायब सुब्बा	९८६२२३८११९	binitasharma98622@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
२६	श्री भुपेन्द्र कृ. हूजदार	क.अपरेटर	९८४१४६१४४५	bhupenhuzdar@yahoo.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
२७	श्री अशोक कुमार झा	क.अपरेटर	९८४४११४४१४	asokjhal@gmail.com	सार्वजिक सञ्चार, सामाजिक परिचालन
२८	श्री परमेश्वर अधिकारी	ह.स.चा.	९८४१६९७४११	adhdikaripradeshwor@yahoo.com	रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
२९	श्री मनोज कृ लामा	ह.स.चा.	९८६०३४२७३७		रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
३०	श्री सृजन राउत	ह.स.चा.	९८५५०४१९१२		रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
३१	श्री सुरेश गुरागाई	ह.स.चा.	९८४१४०९८८३		रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
३२	श्री अभिलाष बूढाथोकी	ह.स.चा.	९८१३८५५३३७		रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
३३	श्री रेशम व. नेपाल	का.स.	९८४१४०८६६०		रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
३४	श्री वीना घिसिङ्ग	का.स.	९८४३१३७०३०		रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
३५	श्री लिला नेपाल	का.स.	९८६२२३९१५९		रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
३६	श्री रामशरण घोरसैनी	ह.स.चा.	९८४१६११८६३		रा.चु.त.म.सं.वि. समिति

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	शाख इकाई
३६	श्री राजेश सापकोटा	ह.स.चा.	९८४१७९४३०८		रा.चु.त.म.सं.वि. समिति
३७	श्री रमेश काप्ले	ह.स.चा.	९८४५२८३७४८		रा.चु.त.म.सं.वि. समिति

कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरू

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल
सलकपुर, मोरङ				
१	श्री भीमबहादुर कालीकोटे	उप-सचिव	९८४१५१७९३६	bhmkalikote@gmail.com
२	श्री युवराज पोखेल	सहायक वन अधिकृत	९८४१५९४९३६	yrpokharel@gmail.com
३	श्री निकेश कठायत	स.भू.सं.अ.	९८४५२८७७६५	nikesh.kathayat@nepal.gov.np
४	श्री इला यादव	वन तथा जलाधार व्य.अ.	९८४९५०५९५८	ila_yadav2002@yahoo.com
५	श्री निरज प्रसाद दाहाल	रेञ्जर	९८५२०४१८२४	nrijdl@gmail.com
६	श्री पुर्ण प्रसाद घिमिरे	लेखापाल	९८५२०३८८७७	purnaghimirey@gmail.com
७	श्री अनिलकुमार चौधरी	सब-इन्जिनियर	९८६८३०८४९०	Anilc977@gmail.com
८	श्री मनिष आचार्य	भू-संरक्षण सहायक	९८४९२८८११५	Hiesenbrg.manish@gmail.com
९	श्री माधव भट्टराई	नायब सुब्बा	९८६२०३५००५	susil.bhatarai1617@gmail.com
१०	श्री शिवनारायण खवास	हल्का सवारी चालक	९८४९९९२१०३	
११	श्री छतकुमार खवास	कार्यालय सहयोगी	९८००९१०२२३	
१२	श्री गणेश थापा मगर	कार्यालय सहयोगी	९८२३१९५८१५	
जनकपुर, धनुषा				
१	श्री शिव कुमार पोखरेल	उप-सचिव	९८५११४८९६५	pokharels18@gmail.com

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल
२	श्री देव पुजन यादव	स.भू.सं.अ.	९८१७८४४०१४	dev4forestry@gmail.com
३	श्री काशी राम यादव	स.भू.सं.अ.	९८४९१०४०८४	ykashimuskan@gmail.com
४	श्री चाणक राज सुवेदी	लेखापाल	९८५१०३९८६७	gotochanak@gmail.com
५	श्री कृष्ण शाह	प्राविधिक सहायक	९८५४०३८४०८	shahk38338d@gmail.com
६	श्री राजधन राई	भू संरक्षण सहायक	९८५२०५२७१६	kulungraj@gmail.com
७	श्री धर्मेन्द्र कुमार महतो	सब-इन्जिनियर	९८६९०८११९७	Smart.dharmendra37@gmail.com
८	श्री काशी प्रसाद साह	सब-इन्जिनियर	९८५४०२४८८१	okkashijee@gmail.com
९	श्री लाल बाबु ठाकुर	सब-इन्जिनियर	९८५४०२६१११	lalbabu2034@gmail.com
१०	श्री गंगाराम श्रेष्ठ	ह.स.चा.	९८४१४६३७४४	hshrestha853@gmail.com
११	श्री सिकेन्द्र यादव	का.स.	९८१२००९१४	
१२	श्री शिव कुमार यादव	का.स.	९८०७८८९४०	
भरतपुर, चितवन				
१	श्री राम हरि पन्थ	उप-सचिव	९८६३०४८३३३	erhpantha@hotmail.com
२	श्री विष्णु प्रसाद न्यौपाने	सहायक वन अधिकृत	९८५५०६१३५८	bishnuprasadyashoda@gmail.com
३	श्री दीपक चर्माकर	जलाधार व्यवस्थापन अधिकृत	९८४४०१०४३६	deepak.charmakar@gmail.com
४	श्री विन्दुराज पौडेल	लेखापाल	९८५५०२३७४८	bindupoudel62@gmail.com
५	श्री जीवन अधिकारी	रेञ्जर	९८४६४७१९१२	jivanadh3@gmail.com
६	श्री हिमाली दाहाल	नायब सुब्बा	९८५२८२१६३६	hdtrital@gmail.com
७	श्री निश्चल रेग्मी	भू संरक्षण सहायक	९८४९२७३३१६	regminischal177@gmail.com

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल
८	श्री अनिल कुमार सिन्हा	सब इन्जिनियर	९८५४०२४५३९	anilinha539@gmail.com
९	श्री भिम बहादुर थापा	ह.स.चा	९८४५३९६२२३	bhimthapa7899@gmail.com
१०	श्री कल्पना ओली कडेल	का.स.	९८४६२५४६६९	
११	श्री भरतराज रानाभाट	का.स.	९८४०७८२५६६	
बुटवल, सपन्दही				
१	श्री अजय कार्की	उप-सचिव	९८५६०२१९८२	clickajaya@gmail.com
२	श्री विमल राउत	स.भू.सं.अ.	९८५५०३२२०७	rautb.htdmak1@gmail.com
३	श्री प्रकास बस्नेत	सब-इन्जीनियर	९८५६०५९५११	pbgorkhaly@gmail.com
४	श्री कोपिला काफ्ले	रेन्जर	९८४७२५४८३१	kopilakafle1414@gmail.com
५	श्री उमेश बुढायोकी	भू-संरक्षण सहायक	९८६६५४२१७६	umesh.budathoki@gmail.com
६	श्री नविन पौडेल	नायब सुब्बा	९८५७०८९०८८	paudelnabin150@gmail.com
७	श्री विपक नेपाली	लेखापाल	९८५७०३७१०४	nepalidipak37@gmail.com
८	श्री सन्तोष खनाल	कार्यालय सहयोगी	९८४७५७१२११	
९	श्री सुभद्रा कंडेल	कार्यालय सहयोगी	९८४७१८८०३५	
१०	श्री जीवन गुरुङ	हल्का सवारी चालक	९८६२४३८१३१	
लम्की, कैलाली				
१	श्री हरिबंश आचार्य	उप-सचिव	९८४१३७१३४८	Haribamshal1@gmail.com
२	श्री प्रभात पाल	ज.व्य.अ.	९८५२०५८५८६	ecoprabhat@gmail.com
३	श्री सूरज थापा	वन तथा जलाधार व्य.अ.	९८४१५८४५४०	Surazz42@gmail.com

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल
४	श्री चक्र वहादुर थापा	नायब सुब्बा	९८५८०५००१८	chakrathapa2059@gmail.com
५	श्री डम्बरबहादुर बिष्ट	लेखापाल	९८४४८३०६८९	dambarbista888@gmail.com
६	श्री प्रेम बोहरा	सब इन्जिनियर	९८४८७०७५५७	prashantbohara83@gmail.com
७	श्री महेश मिश्र	भू.सं.स.	९८६८५५६४७२	forester.mahesh@gmail.com
८	श्री चन्द्रेश्वर प्रसाद पटेल	रेन्जर	९८५११७१२३१	chandeshwarpate1123@gmail.com
९	श्री मल्लिका सिटौला	कृषि सहायक	९८४८४३०६१५	situlamallika@gmail.com
१०	श्री राजेन्द्र बोहरा	का.स.	९८४२२६१०७७	rajendrbohara156@gmail.com
११	श्री शंकर दत्त जोशी	का.स.	९८४८८७४२३४	joshishankar275@gmail.com
१२	श्री समुत् महर्जन	ह.स.चा.	९८०८९७८९०९	samritmaharjan@yahoo.com

आ.व. २०७६/७७ मा सम्पन्न क्रियाकलापका केही भलकहरु

समितिबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

चुरे संरक्षण सम्बन्धी राष्ट्रिय कार्यशाला गोष्ठी खुमलटार, ललितपुर

सतह मुनिको पानी व्यवस्थापन, दुधौरा खोला, बारा

पशुपति सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन दमक नगरपालिका- ३ झापा

तालतलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन इटहरी उप महानगरपालिका- २, ३ सुनसरी

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

किचकवध सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन भद्रपुर नगरपालिका- २ झापा

हसिना सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन सुन्दरहरैचा नगरपालिका- ५ मोरंग

नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालयबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

क्षतिग्रस्त भूमिमा वृक्षरोपण अमाहा, सप्तरी

क्षतिग्रस्त भूमिमा वृक्षरोपण दाउन्ने, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम)

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

क्षतिग्रस्त भूमिमा वृक्षरोपण दाङ्ग

क्षतिग्रस्त भूमिमा वृक्षरोपण मिर्चैया, सिराहा

कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई सलकपुर मोरङ्गबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

दाहाल खोल्सी पोखरी , चुलाचुली १, इलाम

भासे पहिरो, अर्जुनधारा १, झापा

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

होक्से पहिरो, लेटाङ-८, मोरङ

बाबाताल, कर्जन्हा-५, बन्दीपुर, सिरहा

धमियाइन भवरी गलछी नियन्त्रण, त्रियुगा न.पा. १, उदयपुर

हरीत पेटीका वृक्षारोपण, सुन्दरहरैचा-५, मोरङ (बुढी नदी)

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई जनकपुर धनुषाबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

नदी प्रणाली स्तरीय योजना तर्जुमा कार्यक्रम

गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम लोटा खहरे नियन्त्रण, रातु नदी प्रणाली

गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम बागमती- ४ नदी प्रणाली, सिन्धुली

गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम औरहिविगाही नदी प्रणाली, धनुषा

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

रेन वाटर हार्भेस्टिंग कार्यक्रम सर्लाही

भूमिगत जल पुनर्भरण कार्यक्रम जलाद नदी प्रणाली, धनुषा

कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई भरतपुर चितवनबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

भूमिगत जल पुनर्भरण पोखरी निर्माण टिकौलीपोखरी रत्ननगर १२, चितवन

बकैया नदी प्रणालीमा भमरा खोला नियन्त्रण, निजगढ ९, बारा

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम शक्तिखोरपहिरो कालिका नगरपालिका ९, चितवन

चुरे दिवस २०७७, शक्तिखोर, चितवन

नदी नियन्त्रण कार्यक्रम तिलावे नदी प्रणाली विरगञ्ज २७, पर्सा

रिउखोला नदी नियन्त्रण कार्यक्रम माडी नगरपालिका ७ र ९, चितवन

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई बुटवल रुपन्देहीबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण व्यवस्थापन शिवराज ९, कपिलवस्तु

नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण व्यवस्थापन (राप्ती ४ दाङ्ग)

भूमिगत जल पुर्भरण पोखरी निर्माण सुनवल ११, नवलपरासी

नदी नियन्त्रण कार्य बाणगङ्गा ट, कपिलवस्तु

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

नदी नियन्त्रण कार्य शितगङ्गा १०, अर्घाखाँची

भूमिगत जल पुर्भरण पोखरी निर्माण रासी ५, दाङ्ग

कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई लम्की कैलालीबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

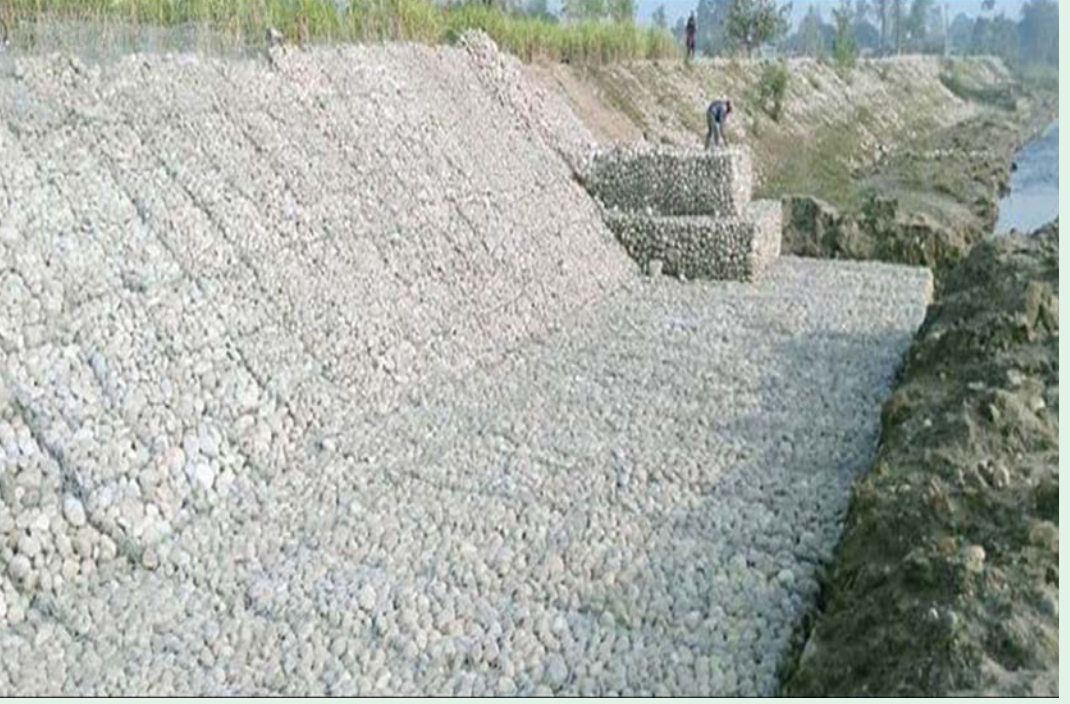

गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम नियन्त्रण कार्यक्रम बिरन्द्रनगर ५ निकास नदी प्रणाली

गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम नियन्त्रण कार्यक्रम बवइ नदी प्रणाली

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

नदी नियन्त्रण कार्यक्रम सुर्मा कटेनी र महाकाली नदी प्रणाली

गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम नियन्त्रण कार्यक्रम भेरी १ नदी प्रणाली गोचे

फलफुलका विरुवा वितरण कार्यक्रम विरेन्द्रनगर, सुर्खेत

भूमिगत जल पुनर्भरण तथा सतहमुनिको पानी उपयोग विरेन्द्रनगर ११, सुर्खेत

